

Tuuli Sola

ELÄMÄ MATKAKOHITESSA
Diskurssianalyysi rovaniemeläisten suhtautumisesta massamatkailuun
kotikaupungissaan

Lapin yliopisto

Pro gradu -tutkielma
Matkailututkimus 2026

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Elämä matkakohteessa – Diskurssianalyysi rovaniemeläisten suhtautumisesta massamatkailuun kotikaupungissaan

Tekijä: Tuuli Sola

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 67 sivua

Vuosi: 2026

TIIVISTELMÄ

Pro gradu -tutkielmani aiheena on massamatkailun vaikutukset paikallisyhteisöihin Rovaniemellä, jossa matkailun määrä on suuressa kasvussa. Ajankohtaista aihetta on tutkittu aiemmin eri näkökulmista, ja tämä diskurssianalyysinä toteutettu laadullinen tutkimus tutkii aihetta paikallisten näkökulmasta Rovaniemen kaupungin vuodenvaihteessa 2024–2025 toteutetun asukaskyselyn avoimista vastauksista.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten rovaniemeläiset suhtautuvat kotikaupunkiinsa kohdistuvaan massamatkailuun, eli tutkimuksen empiirinen aihe on Rovaniemen matkailu paikallisten näkökulmasta, ja siinä haetaan vastauksia päätutkimuskysymykseen: Miten matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa? Sekä osakysymyksiin: Miten rovaniemeläiset kuvailevat Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua?; Miten rovaniemeläiset kertovat kohdanneensa matkailua arjessaan? sekä Esiintyykö rovaniemeläisten vastauksissa liikamatkailun diskursseja?

Diskurssianalyysin tutkittava aineisto on koottu raakadatasta, joka sisältää yli 5500 rovaniemeläisten kirjoittamaa avointa vastausta kaupungin matkailukyselyyn. Data on käsitelty, kategorisoitu ja siitä on valikoitu tutkimukseen sopivat ja sitä palvelevat vastaukset, joita käytän tutkimuksen analyysissä. Loppujen lopuksi aineistoksi raakadatasta tiivistin 15. sivun paketin, jonka vastaukset jaoin massa- ja liikamatkailun diskursseihin, matkailun positiivisen näkökulman diskurssiin, turvallisuuden diskurssiin, kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssiin, lyhytvuokrauksen diskurssiin sekä turvallisuuden diskurssiin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että matkailu ja massamatkailu näkyvät rovaniemeläisten arjessa huomattavasti, niin fyysisesti kuin heidän mielessään myös pääasiallisen matkailusesongin ulkopuolella. Matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten vastauksissa monella tavalla ja eri näkökulmista ja vastauksia oli niin positiivisia kuin negatiivisiakin. Matkailijoita kuvaillaan esimerkiksi niin eloisaksi ja ilahduttavaksi kuin rauhattomiksi ja meluisiksi. Rovaniemeläiset kohtaavat matkailijoita erityisesti kaupungin keskustassa, mutta myös sen ulkopuolella asuinalueilla sekä liikenteessä. Huolta aiheuttaa massamatkailun mukana tulleet turvallisuuskysymykset kuten myös lyhytvuokraustoiminta ja matkailuun liittyvät kestävyyskysymykset ja lähiluonnon säilyttäminen. Rovaniemeläiset ovat kuitenkin pääosin ylpeitä kotikaupungistaan ja tahtovat olla mukana matkailuun liittyvässä kehitystoiminnassa ja päätöksenteossa, jotta kaupunki olisi mahdollisimman viihtyisä niin siellä asuville paikallisille kuin myös sinne saapuville matkailijoille.

AVAINSANAT: Massamatkailu, liikamatkailu, Rovaniemen matkailu, matkailun vaikutukset paikallisyhteisöihin, kestävä matkailu

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO.....	5
1.1	Johdatus tutkimukseen	6
1.2	Massamatkailun aiempi tutkimus.....	7
1.3	Tutkimuskysymykset ja keskeisiä käsitteitä.....	9
1.4	Diskurssianalyysi rovaniemeläisten avoimista vastauksista	12
1.5	Tutkielman rakenne	14
2.	MASSAMATKAILU PAIKALLISYHTEISÖJEN NÄKÖKULMASTA	16
2.1	Massamatkailun käsitteellistäminen.....	16
2.2	Liikamatkailu – massamatkailun äärimuoto	18
2.3	Massamatkailun vaikutukset paikallisyhteisöihin	19
2.4	Voiko massamatkailu olla kestävä?	21
3.	JOULUN IHMEMAA – ROVANIEMI MATKAKOHTENA.....	25
3.1	Miksi Rovaniemelle matkustetaan?	25
3.2	Rovaniemen matkailun kasvu massamatkailuksi.....	27
3.3	Julkinen keskustelu Rovaniemen matkailusta.....	29
4.	DISKURSSIANALYYSI ROVANIEMELÄISTEN MATKAILUKYSELYN AVOIMISTA VASTAUKSISTA	32
4.1	Raakadatasta tutkimusaineistoksi.....	32
4.2	Laadullinen tutkimus ja diskurssianalyysi	34
4.3	Tutkijan asema ja tutkimusetiikka.....	36
5.	MITEN ROVANIEMELÄISET PUHUVAT MASSAMATKAILUSTA?	38
5.1	Matkailun diskurssin asukaskyselyn avoimissa vastauksissa	38
5.2	Massa- ja liikamatkailun diskurssit.....	39
5.3	Matkailun positiivisen näkökulman diskurssi	41
5.4	Kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssi	43
5.5	Matkailun kehittämisen diskurssi.....	44
5.6	Lyhyt vuokrauksen diskurssi.....	46
5.7	Turvallisuuden diskurssi.....	47
6.	ANALYYSIN TULOKSET JA POHDINTA	50
6.1	Miten rovaniemeläiset puhuvat matkailusta ja massamatkailusta?	50

6.2	Rovaniemen matkailu asukkaiden näkökulmasta	51
6.3	Matkailu osana rovaniemeläisten arkea	53
6.4	Onko Rovaniemen matkailu paikallisten mukaan liikamatkailua?	54
6.5	Analyysin johtopäätökset	57
7.	YHTEENVETO	60
	LÄHTEET	64

1. JOHDANTO

Massamatkailu on suuren määrän matkailua, jonka historia yltää kauas, esimerkiksi matkatoimisto Thomas Cook aloitti pakettimatkojen luomisen 1840-luvulla. Se on saanut alkujaan alkunsa urbanisaatiosta sekä keskiluokan pääoman noususta, kun työläisille tuli mahdollisuus matkustaa ja irtautua arjestaan edes pieneksi hetkeksi. Alun perin massaturismin kohteena oli lämpimät kohteet, joihin matkailijat pääsivät pakettimatkojen avulla uimaan ja nauttimaan auringosta. Muutos rikkaiden yksittäisestä matkailusta kaikkien luokkien massamatkailuun oli historiallinen, ja muutti sitä, miten ihmiset näkevät ja kokevat matkailun. Massamatkailun alkuaikoihin verrattaessa matkailun määrä on noussut merkittävästi, eikä nykyaikana ole juurikaan maita, missä ei olisi matkailijoita ja matkailua. (Urry & Larsen, 2011.)

Suomessa matkailu alkoi kasvaa 1960-luvulla, jolloin elintaso oli noussut, vapaa-aika lisääntyi ja yksityisautoilu yleistyi. Suomessa järjestettyjen olympialaisten aikana oli järjestetty ja rakennettu uusia camping-alueita, ja erityisesti pohjoiseen ja Lappiin kohdistuva retkeily ja matkustaminen yleistyivät. (Hautajärvi, 2023.) Monet matkustivat pohjoiseen ja Napapiiri on ollut yleinen kohde pohjoisenkävijöiden keskuudessa kauan. Sinne pystytettiin merkkipaalu matkailijoiden pysähdyksiä ja valokuvia varten jo 1920-luvun lopulla, sekä vuonna 1950 Yhdysvaltain sen aikaisen presidentin puoliso Eleanor Roosevelt vieraili Napapiirillä, minne hänen vierailuaan varten rakennettiin maja, joka on matkailukäytössä edelleenkin. (Ilola, ym., 2014.)

Lappiin kohdistuvan matkailun pääsesongiksi muodostui talvi, kun hiihtokeskusten ympärille rakennettiin lomakyliä (Hautajärvi, 2023), sekä kun kansainvälinen joulumatkustus Lappiin sekä Rovaniemelle kasvatti suosiotaan (Ilola, ym., 2014). Rovaniemen ja Lapin matkailun vetonaulaksi nostettiin Joulupukki tonttuineen ja pajakyliseen vuonna 1985 (Hautajärvi, 2023). Iso-Britannian ja suomalaisten yritysten ja tahojen yhteistyönä Rovaniemelle lennätettiin matkustajia aluksi päiväretkelle kokemaan joulun ihmemaan sekä Joulupukin pajakylä. Joulusta tuli kantava teema Rovaniemen ja Lapin matkailussa, ja nykyään napapiirillä voi tavata monia joulupukkeja, jotka houkuttelevat matkailijoita luokseen. (Hautajärvi, 2023.) Rovaniemi on kansainvälisesti tunnettu joulupukin virallisena kotipaikkana, joka on saanut EU:n laajuisen yhteistyötavaramerkin – missään muualla Euroopan Unionissa ei ole lupaa esiintyä joulupukin kotikaupunkina (Ilola, ym., 2014).

1.1 Johdatus tutkimukseen

Rovaniemi on Helsingin jälkeen Suomen toiseksi suurin matkakohde, jonne saapuu matkailijoita niin Suomesta kuin ulkomailtakin (Business Rovaniemi, s.a.). Joulupukin pajakylän ja talven ihmemaan kokeminen on monelle haaveissa oleva ”kerran elämässä” -kokemus, josta matkailijat ovat valmiita maksamaan suuria summia. Rovaniemen matkailu kohdistuu pääosin talvikaudelle, jolloin kansainvälisiä lentoja saapuu yli 20 kohteesta (Visit Rovaniemi, s.a.) ja matkailijat täyttävät katukuvan. Matkailu tuo kaupunkiin työpaikkoja ja tuloja, ja sitä halutaan kehittää, jotta tulevaisuudessa olisi tilaa majoittaa ja toivottaa tervetulleeksi vielä suurempia matkailijamassoja.

Rovaniemen matkailun kasvaessa, on siitä kiinnostunut myös moni suomalainen ja kansainvälinen media ja taho, jotka ovat julkaisseet erilaisia uutisointeja Rovaniemen matkailusta – siitä, kuinka ei ole ollut tarpeeksi lunta ja matkailijat ovat saaneet rahansa takaisin, siitä, kuinka kauan eri kohteisiin pitää Rovaniemellä jonottaa, sekä esimerkiksi revontuliretkistä (esimerkiksi Bedendo, 2024; Lehti, 2024 & Siniauer, 2025). Myös monet sosiaalisen median vaikuttavat jakavat kokemuksiaan ja vinkkejään Rovaniemelle. Rovaniemi on siis suuren yleisön edessä ennen kaikkea matkakohde, joulun ja talven ihmemaa.

Mutta kuinka tavalliset rovaniemeläiset asukkaat ja yhteisöt kokevat massamatkailun kotikaupungissaan? Tässä tutkimuksessa selvitän diskurssianalyysin avulla, miten rovaniemeläiset suhtautuvat kotikaupunkiinsa kohdistuvan matkailun. Analyysi tehdään rovaniemeläisten vuodenvaihteessa 2024–2025 antamista avoimista vastauksista, jotka Rovaniemen kaupunki keräsi suuressa matkailijakyselyssä paikallisilta asukkailta. Kysely sai yli 5500 avointa vastausta, jotka olen luokitellut ja järjestänyt matkailun ja massamatkailun diskurssien mukaan. Tutkimuksessa selvitetään, kuinka rovaniemeläiset itse puhuvat massamatkailusta kotikaupungissaan ja tavallisessa elämässään.

Kiinnostukseni rovaniemeläisten suhtautumisesta massamatkailuun kumpuaa massamatkailuun liittyvästä lukemastani kirjallisuudesta, kuten esimerkiksi Jost Krippendorfin teoksesta *The Holiday Makers*, sekä siitä, kun itse muutin kaupunkiin ja kiinnitin huomiota matkailun näkyvyyteen katukuvassa sekä siihen, miten matkailijat ja matkailuala näkyivät kaupungissa eri lailla kuin esimerkiksi Helsingissä, missä aiemmin työskentelin matkailualalla. Sekä Rovaniemen matkailun kasvu että massa- ja liikamatkailu ovat ajankohtaisia aiheita, joista on tehty tutkimusta aikaisemminkin. Kuitenkin koen, että massamatkailu ja sen vaikutukset paikallisyhteisöihin on tärkeä aihe tutkittavaksi tulevaisuuden matkakohteiden ja matkailun

kehittämiseksi, juuri esimerkiksi Rovaniemellä. Tämän tutkimuksen diskurssianalyysin avulla saa tuoretta tietoa rovaniemeläisten suhtautumisesta massamatkailuun ja siitä, onko Rovaniemen matkailu paikallisten sanoman mukaan kasvanut liikamatkailun puolelle, ja kuinka kaupungin sekä muiden massamatkailua kohtaavien kaupunkien matkailua voisi mahdollisesti kehittää tulevaisuudessa.

1.2 Massamatkailun aiempi tutkimus

Massa- ja liikamatkailun vaikutukset niin kohteen paikallisväestöihin kuin matkailijoiden kokemuksiin kohteeseen matkustamisesta on ajankohtainen aihe, josta löytyy runsaasti aiempaa tutkimusta sekä kirjallisuutta eri näkökulmista. Vaikka aihe on juuri nyt ajankohtainen, ei se ole uusi, ja massamatkailu on vaikuttanut kohteiden paikallisyhteisöihin jo kauan. Vuonna 1987 Jost Krippendorf tarkasteli matkailun ja matkailijoiden suhdetta paikallisväestöön kirjassaan *The Holiday Makers: understanding the impact of leisure and travel*. Teoksessa Krippendorf muun muassa pohtii matkailijoiden ja paikallisväestön välille nousevaa ”aitaa”, jonka eri puolille paikalliset ja matkailijat asettuvat, ja mitä erilaisia tunteita se herättää, niin negatiivisia kuin positiivisia. Teoksessa pohditaan massamatkailun syitä ja tarpeita, millä perusteella sen kohteet valikoituvat ja kuinka paljon tai vähän paikallisyhteisöjä on tästä konsultoitu historiassa. (Krippendorf, 2011.) Alun perin vuonna 1987 julkaistu teos ei ole tuore, mutta sen pohdinta ja aiheet ovat edelleen ajankohtaisia tänäkin päivänä.

Rovaniemellä tutkimusta paikallisten kokemuksista matkailuun on tehnyt esimerkiksi Kettunen (2019), jonka verkkokyselynä ja sen vastausten analyysinä toteutetussa tutkimuksessa selvisi, että rovaniemeläisillä on kiinnostusta päästä osaksi kaupungin matkailutoimen suunnittelua. Tutkimuksen mukaan rovaniemeläiset kokevat, että yleisesti ottaen matkailu tuo Rovaniemelle hyötyjä, mutta matkailun aiheuttamat negatiiviset vaikutukset luontoon ja ympäristöön huolettavat heitä. Kuitenkin he toivovat matkailijoiden saavan Rovaniemellä hyvää palvelua ja hyviä kokemuksia, ja suhtautuvat matkailuun kotikaupungissaan pääosin myönteisesti. (Kettunen, 2019.)

Rovaniemen matkailun vaikutuksia paikallisiin on tutkittu muistakin näkökulmista ja ajankohtaisena ilmiönä tutkimusta massa- ja liikamatkailua Rovaniemellä on nähtävissä myös Lapin yliopiston pro gradu -töissä. Suvi Kortessalmi (2024) tutki pro gradu -tutkielmassaan nuorten aikuisten elämänlaatua Rovaniemen matkailun kasvaessa. Fenomenologista analyysia metodologisenä lähestymistapana käyttäen tehty tutkimus keskittyi Rovaniemen paikallisten kokemuksiin matkailusta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka matkailu tuottaa niin

taloudellisia kuin sosiaalisia hyötyjä, kuten työllisyyden kasvun ja runsaan palvelutarjonnan, se tuo mukanaan myös haasteita, kuten asumisen hintatason nousua. Tutkimus tarjoaa pohjaa jatkotutkimuksille esimerkiksi koskien matkailun vaikutuksista eri ikäryhmien elämänlaatuun tai muihin kohteisiin Lapissa. (Kortesalmi, 2024.)

Liikamatkailua on tutkinut myös Kati Kyyrö (2019), jonka pro gradu -tutkielma tutkii, mitä merkitystä matkailun jatkuvan kasvun ideologia luo liikamatkailusta mediassa, jonka hän toteutti analysoiden 11 suomenkielistä ja 9 englanninkielistä mediatekstiä käyttäen analyysimenetelminä aineistolähtöistä sisällönanalyysia sekä diskurssianalyysia. Tutkimuksen tulokset näyttävät, että liikamatkailu esitetään mediassa monimutkaisena ilmiönä, joka muuttaa paikallisväestön ympäristöä ja arkea. Suomenkielisen median mukaan matkailun kasvu on taloudellisesti hyödykästä ja tavoiteltavaa, mutta matkailun kasvun hallintaa korostetaan niin suomen- kuin englanninkielisessä mediassa. Liikamatkailulle ja siihen liitännäisille ongelmille ehdotetaan tutkimuksen mukaan erikielissä medioissa ratkaisuksi kestäväää matkailua. Tutkielmassa nostetaan esiin, että liikamatkailussa on vielä tarvetta lisätutkimukselle sekä tutkimuksellisille näkökulmille, erityisesti koskien liikamatkailun arvioimista ja ennakoimista. (Kyyrö, 2019.)

Niin ikään diskurssianalyysia massamatkailusta on tehnyt Vilhelmiina Vainikka (2015), joka väitöskirjassaan tutki, kuinka eri tavoilla massamatkailu voidaan määritellä. Tutkimuksessa tarkasteltiin massamatkailun akateemisia diskursseja sekä ammattikielen diskursseja massamatkailusta ja vertaili näitä keskenään. Tutkimus osoitti, että massamatkailuun ei ole helposti selkeää määritelmää, mutta sillä on silti paljon painoarvoa niin akateemisessa kuin ammatillisessakin kielenkäytössä. (Vainikka, 2015.)

Massa- ja liikamatkailun vaikutuksista paikallisyhteisöihin löytyy myös kansainvälisiä tutkimuksia. Szromek ym. (2019) tutkivat Krakovalaista paikallisasukkaiden sekä matkailuelinkeinon harjoittajien asenteita liikaturismiin vastuullisuuden näkökulmasta. Tutkimuksessa 518 vastaajaa toivat ilmi asenteitaan koskien valittuja ongelmia koskien Krakovan matkailun kehitystä ja kasvua. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että asenteita matkailijoita kohtaan on lukuisia ja ne vaihtelivat kaupunginosien välillä, matkailijoiden kesken suosituimmissa kaupunginosissa asenteet matkailijoita kohtaan ovat negatiivisempia. Tutkimustulosten mukaan matkailu lisää paikallisten ylpeyttä kotikaupungistaan sekä sen viehättävyyttä. Kuitenkin Krakovan asukasmäärä on matkailun kasvaessa hiljalleen hiipunut ja Airbnb:n kaltaisten lyhytvookrausmuotojen lukumäärä kaupungissa noussut. Käytännössä tutkimus osoittaa, että matkailun suurella kasvulla voi olla sekä positiivisia että

negatiivisia vaikutuksia, jotka tulee huomioida matkailuliiketoimintaa ja kaupunkia kehittäessä. (Szromek ym., 2019.)

Paikallisten näkökulma ei kuitenkaan suinkaan ole ainoa relevantti näkökulma massa- ja liikamatkailun tutkimukseen, ja sitä lisäksi myös matkailijoiden näkökulmasta. Cordero-Cuevas ja Navarro-Jurdado (2025) tutkivat liikamatkailun vaikutuksia matkailijoiden näkökulmasta. Tutkimus sijoittui Palman kaupunkiin Mallorcan saarella, ja se tutki, miten liikamatkailu ja Covid-19-pandemia vaikuttivat matkailijoiden käsitykseen Palman autenttisuudesta ja identiteetistä matkakohteena. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että liika turismi voi johtaa niin kutsuttuun ”turistifikaatioon” (touristification), jossa kohde liian matkailijamäärän vuoksi menettää autenttisuuttaan ja muuttaa autenttisuuden kokemista kohteessa, mikä vaikuttaa sekä matkailijoiden että paikallisten kokemukseen kohteesta ja sen kulttuurista. (Cordero-Cuevas & Navarro-Jurdado, 2025.)

Kaiken kaikkiaan massa- ja liikamatkailusta löytyy erilaisia ajankohtaisia tutkimuksia eri näkökulmista. Eri näkökulmien tutkiminen ja huomioon ottaminen on tärkeää matkailun kehittämisen kannalta niin matkakohteen paikallisille asukkaille kuin myös matkailijoille ja muille sidosryhmille. Nämä aiemmat tutkimukset ovat luoneet hyvää pohjaa sekä tarvetta ja tilaa myös omalle tutkimukselleni.

1.3 Tutkimuskysymykset ja keskeisiä käsitteitä

Tämän tutkimuksen empiirinen kohde on paikallisten asukkaiden suhtautuminen massamatkailuun Rovaniemellä, ja ilmiötä tutkitaan diskurssianalyysina Rovaniemen kaupungin sekä Lapin yliopiston vuodenvaihteessa 2024–2025 tehdyn kaupunkilaisten matkailukyselyn avoimista vastauksista. Analyysissa etsin matkailun ja massamatkailun diskursseja kaupunkilaisten kyselyyn jättäneistä avoimista vastauksista, sekä diskursseja siitä, miten paikalliset suhtautuvat matkailuun ja matkailijoihin Rovaniemellä. Pysin tutkijan asemassani olemaan ennakkoluuloton diskursseja tarkastellessani ja analysoidessani, ja välttämään oletusta siitä, että massamatkailun vaikutukset Rovaniemen paikallisyhteisöihin olisivat täysin negatiivisia tai positiivisia. Uutisointi Rovaniemen matkailijamäärästä ja sen aiheuttamista vaikutuksista paikallisväestön elämään keskittyy usein negatiivisiin seikkoihin, joten tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää rovaniemeläisten omien vastausten perusteella, mitä rovaniemeläiset todella ajattelevat Rovaniemelle kohdistuvasta massamatkailusta ja Rovaniemestä matkakohteena.

Tutkimuksessa pääosin käytettävä paradigma on interpretivismi, eli tulkinnallisuuden paradigma, joka tiedostaa olevan monia mahdollisia realiteetteja ja todellisuuksia ja pyrkii ymmärtämään tutkittavan ilmiön sisäpiiriläisen näkökulmasta (Jennings, 2010). Koska tutkimus toteutetaan diskurssianalyysina, joka on laadullinen tutkimusmenetelmä, sopii tämä induktiivista sisällönanalyysia tukeva paradigma siihen. Tavoitteena on kehittää ymmärrystä tutkittavaan ilmiöön, eli tässä tutkimuksessa rovaniemeläisten kokemuksiin massamatkailusta kotikaupungissaan, aineistoista nousevien havaintojen perusteella. Tämä suuntaus on aineistolähtöinen, joka ei ennakkoon sovelle valmista teoriaa. (Jennings, 2010.) Myös kriittisen teorian paradigman soveltaminen tähän tutkimukseen oli harkintani alla. Tämä interpretivismin kanssa yhteisvaikutuksessa oleva paradigma tutkii ilmiötä kriittisestä näkökulmasta, ja usein keskittyy alistettuihin ja väärinkohdeltuihin ryhmiin, kuten kehitysmaiden matkailussa paikallisväestöihin, jotka eivät saa kotimaahansa tai -kaupunkiinsa kohdistuvasta matkailusta tuloja tai heillä ei ole siihen sananvaltaa. Kriittisen teorian paradigma ei myöskään näe mahdollisia eri realiteetteja samanarvoisina. (Jennings, 2010.) Näin ollen koen, että se ei ole tähän tutkimukseen sopiva lähtökohta, sillä vaikka Rovaniemi kaupunkina ja matkakohteena vetää massamaisen määrän matkailijoita, eivät paikalliset ole yhteisönä alistettuja tai epäkuultuja asian suhteen. On kuitenkin huomioitava, että vaikka rovaniemeläisten ajatuksia kaupungin matkailua kohtaan kuullaan aika-ajoin esimerkiksi erilaisin kyselytutkimuksin sekä yhteisin seminaarein, eivät paikalliset silti täysin pääse osallistumaan kaupungin suunnitteluun ja matkailutoimeen mukaan, vaikka halua heiltä löytyisi (Kettunen, 2019). Näin ollen kriittisen teorian paradigma toimii tässä työssä rinnakkaisena paradigmana pääparadigmalle eli interpretivismille. Tämä paradigmojen asettelu pohjautuu myös uskooni siitä, että massamatkailun vaikutuksia paikallisväestöihin ei pysty rajaamaan vain yhteen lokeroon, joka olisi joko negatiivinen tai positiivinen, vaan siihen sisältyy monia eri mahdollisia todellisuuksia.

Tutkimuksessa haetaan vastauksia pääkysymykseen:

1. Miten matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa?

sekä kysymyksiin:

2. Miten rovaniemeläiset kuvailevat Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua?
3. Miten rovaniemeläiset kertovat kohdanneensa matkailua arjessaan?
4. Millaisia liikamatkailun diskursseja rovaniemeläisten vastauksissa esiintyy?

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat massamatkailu, liikamatkailu, Rovaniemen matkailu, matkailun vaikutukset paikallisyhteisöihin sekä kestävä matkailu. Nämä ovat merkittäviä käsitteitä tutkimuksen empiirisen kohteen, rovaniemeläisten suhtautumisen kotikaupunkinsa massamatkailuun, alla. Nämä käsitteet muodostavat tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, ja tutkin Rovaniemelle kohdistuvaa massamatkailua paikallisten suhtautumisen näkökulmasta.

Käsitteenä massamatkailu on moninainen, ja se voidaan määritellä tarkoittamaan niin pakettimatkailua kuin nykyaikaista matkailuilmiötä kokonaisuudessaan. Massamatkailu määritellään usein sen ominaisuuksien perusteella, jotka yleisesti ottaen ovat vastakkaisia vaihtoehtoisille matkailun muodoille, kuten ekomatkailulle tai reppureissaamiselle. Massamatkailun määritelmän voi myös liittää matkailun kokoluokkaan ja suuruuteen, sekä matkailun kasvuun niin sanotusti matkailukehityksen huipentumana – massamatkailu on käsitteenä ajankohtainen, kun kohteen paikallisväestöstä suuri osa työskentelee matkailuelinkeinoalalla tai on osa matkailuelinkeinoa. Massamatkailu on merkittävä, huomattava ja näkyvä, ja matkailijat saapuvat kohteeseen suurena joukkona joko jatkuvasti tai sesonkiluontoisesti jatkuvana ihmisvirtana. (Vainikka, 2017.)

Taloudellisesti massamatkailulla tarkoitetaan on suuren volyymin kaupallistettua tuotantoa ja matkailua, josta esimerkkinä toimii muun muassa valmiit matkapaketit, risteilyt sekä suositut isojen kaupunkien matkailunähtävyydet. Massamatkailu ei kuitenkaan aina ole pelkästään tuotteistettuja valmismatkapaketteja, vaan matkailijat voivat omatoimimatkoillaankin olla osa massaturismia käyttämällä massamatkailuun liitännäisiä palveluita, kuten lentokuljetukset tai ohjatut retket. Massamatkailu voi kohdistua myös esimerkiksi johonkin suurempaan massatapahtumaan, kuten olympialaisiin, joka houkuttelee kerralla suuren matkailijamassan tiettyyn tapahtumaan. (Vainikka, 2017.) Tässä tutkimuksessa käytän massamatkailun termiä tarkoittaen suuren volyymin kaupallista matkailua, joka sisältää sekä kohteeseen kohdentuvat pakettimatkat kuin myös matkailijoiden omatoimisesti järjestämät matkat, joissa matkailijat käyttävät kohteen matkailupalveluita. Talvikaudella Rovaniemelle kohdistuvat matkailu on niin suurta, että sen voi käsitteellistää massamatkailuksi.

Massamatkailun lisäksi liikamatkailu on oleellinen termi tässä tutkimuksessa, sillä etsin tutkimusaineistosta mahdollisia liikamatkailun diskursseja. Liikamatkailulla tarkoitan massamatkailun äärimuotoa, jossa matkakohteen matkailijamäärä ylittää kohteen majoitus- ja palvelukapasiteetin ja aiheuttaa paikallisyhteisöihin mahdollisesti negatiivisia lieveilmiöitä.

Näitä voivat olla esimerkiksi tunne puuttuvasta autenttisuudesta, suuret liikenneruuhkat sekä epätoivotut muutokset kohteen infrastruktuurissa. (Banerjee & George, 2025.)

1.4 Diskurssianalyysi rovaniemeläisten avoimista vastauksista

Tutkimukseni on kvalitatiivinen, eli laadullinen, tutkimus, jonka toteutan diskurssianalyysinä. Diskurssianalyysi on laadullisen tutkimuksen metodi, jossa tarkastelun kohteena on kielenkäyttö sosiaalista todellisuutta rakentavana toimintana (Suoninen, 2021). Analyysitapana diskurssianalyysi on empiirinen ja luonnolliseen kielenkäyttöön kohdistuva, jossa ensisijaisesti tutkitaan sitä, miten asiat sanotaan, eikä niinkään sitä, mitä siinä sanotaan. (Pälli & Lillqvist, 2020). Diskurssianalyysin voi määritellä olevan kielenkäytön sekä muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimus, jossa analysoidaan ja tarkastellaan yksityiskohtaisesti, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan eri sosiaalisissa käytännöissä (Suoninen 2021) tai yksinkertaisemmin kielenkäytön tutkimukseksi, jossa käytetään kielellistä tulkintaa sosiaalisen toiminnan tarkasteluun (Pälli & Lillqvist, 2020). Kielenkäyttöä ja sosiaalisen todellisuuden rakentamista voi diskurssianalyysissä jäsenellä esimerkiksi apukysymyksiin ”mitä sanotaan”, ”miten sanotaan”, ”missä tilanteessa” sekä ”millä seurauksilla”. Termi ”sanominen” ylittää puheen lisäksi myös kirjoitettuun kieleen. (Suoninen, 2021.)

Itse termin ”diskurssi” voi määritellä säännönmukaiseksi systeemiksi tai tietyistä näkökulmista rakennetuiksi merkityksellisyyden tasoiksi, jotka muovaavat tietoa ja rakentavat sosiaalista todellisuutta (Suoninen, 2021). Diskurssianalyysin tyypillisiä kohdealueita ovat esimerkiksi yhteiskuntaelämään liittyvä kielenkäyttö ja toiminta, yhteiskunnalliset epätasa-arvoiset käytännöt ja syrjintä, sekä inhimilliset kertomukset tai muut ilmaisut tutkittavasta tai tutkijaa kiinnostavasta yhteiskunnallisesta tai sosiaalisesta ilmiöstä (Pälli & Lillqvist, 2020). Mainituista esimerkeistä viimeisin sopii tähän tutkimukseen, jossa diskurssianalyysia metodina käyttäen tutkin rovaniemeläisten suhtautumista kaupunkiin kohdistuvaan massamatkailuun sekä mahdolliseen kokemukseen liikamatkailusta.

Koska diskurssianalyysi tutkii kielenkäyttöä sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa tai tuotteena (Suoninen, 2021; Pälli & Lillqvist 2020), tulee myös tutkimuskysymykset muotoilla tähän tutkimusmetodiin sopiviksi. Näin ollen olen muotoillut tutkimuskysymykseni diskurssianalyysiin sopivaksi. Sen sijaan, että kysymyksissä lähdetäisiin tarkastelemaan sitä, miltä massamatkailu rovaniemeläisistä tuntuu, on kysymyksiä lähtökohtana se, miten rovaniemeläiset massamatkailusta puhuvat ja miten he tuovat massamatkailua esille vastauksissaan.

Analysoinnin sekä tutkimuksen kohteena toimii Rovaniemen kaupungin vuodenvaihteessa 2024–2025 järjestetyn matkailukyselyn avoimet vastaukset. Joulusesongin aikana toteutettu kysely keräsi yli 3000 vastaajaa eri puolilta Rovaniemeä ja avoimia vastauksia siihen annettiin yli 5500 kappaletta. (Rovaniemi, 2025.) Näin ollen aineisto on jo valmiiksi kerätty ja olemassa, ja tässä tutkimuksessa siitä analysoidaan massamatkailun ja mahdollisen liikamatkailun diskursseja. Päädyin kyseiseen aineistoon ja materiaaliin pitkän pohdinnan jälkeen. Tutkimukseni oli koko ajan tarkoitus olla kvalitatiivinen, mutta mietin pitkään käytettävää materiaalia haastattelun tekemisen ja asukaskyselyn avoimien vastausten välillä. Päädyin diskurssianalyysiin ja valmiina löytyvään laajaan avointen vastausten aineistoon, koska koen, että voin sen avulla saada todemman kuvan ja tehtyä syvemmän analyysin rovaniemeläisten suhtautumisesta massamatkailuun kotikaupungissaan. On kiinnostavaa päästä lukemaan, analysoimaan ja tarkastelemaan kuinka rovaniemeläiset puhuvat Rovaniemen matkailusta ja massamatkailusta, ja kuinka heidän kokemuksensa näkyvät heidän kirjoittamissaan diskursseissa.

Koska käytettäväni aineisto on jo olemassa, eikä se ole itseni keräämää, on minun haettava siihen tutkimuslupa sekä sen käyttöoikeudet, jotta pystyn toteuttamaan tutkimukseni. Analysointia tehdessäni tulen huomioimaan tutkimuseettisiä näkökulmia, ja esimerkiksi kaikki aineistoon tapahtuvat mahdolliset jäsentelyt, kategorioinnit ja muokkaamiset teen aineiston julkisessa kansiossa ja tilassa, enkä esimerkiksi kopioi tai tallenna analysoitavaa materiaalia omiin henkilökohtaisiin kansioihini tai käyttööni. Näin ollen tulee minun tehdä tutkimukseni analyysi tietyssä tutkimusluvassa sovitussa ajassa, jolloin minulla on käyttöoikeus materiaaliin.

Tutkimusluvun sekä materiaalien käyttöoikeuden hakemisen lisäksi tulen työssäni noudattamaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä kuten rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta tutkimustyössä, tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestävien tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmien käyttöä sekä muiden tutkijoiden työn huomioon ottamista (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2013). Näiden lisäksi, tulee minun tutkijana ottaa huomioon oma positioni henkilönä, joka tällä hetkellä tutkimusprosessin aikana asuu Rovaniemellä. Analyysia suorittaessani en pohdi omia ajatuksiani ja mielipiteitäni Rovaniemelle kohdistuvasta massamatkailusta paikallisena, vaan keskityn ainoastaan materiaaliin ja sen antamiin tuloksiin.

Koska materiaalia on paljon, yli 5500 avointa vastausta noin kolmellasadalla sivulla, tulee minun käsitellä materiaali ja etsiä, luokitella ja valita sieltä tutkimukseen sopivat vastaukset, joiden diskursseissa massa- ja liikamatkailua käsitellään. Joitain vastauksia tulen

muokkaamaan esimerkiksi niiden anonymiteetin säilyttämiseksi. Materiaalin onnistunut muokkaus- ja kategorisointiprosessi on tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta, sillä tahdon käyttää tutkimukseen avoimia vastauksia, joiden avulla pystyn vastaamaan tutkimuskysymyksiini ja jotka ovat tutkimuksen kannalta hedelmällisiä. Tulen tekemään tämän kategorisoinnin ja muokkaukset, sekä niiden diskurssianalyysin, itse ilman esimerkiksi tekoälyn avustusta. Tällä tavoin voin varmistaa sen, että materiaali käsitellään rehellisesti ja vastuullisesti, ilman anonymiteetin vaarantamista. Myös, koska raakamateriaali ei ole omaani ja minulla on siihen käyttöoikeus, en voi enkä tule poistamaan materiaalia sen alkuperäiseltä sijainnista muualle muokkauksia ja kategorisointeja tehdessäni. Tarkoitukseni ja tahtoni on tehdä työni hyvin, vastuullisesti ja rehellisesti, joten en tule käyttämään epäluotettavia lähteitä, plagioimaan toisten julkaisuja tai tekstejä tai muutenkaan toimimaan missään kohtaan tutkimustyötäni vilpillisesti.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielma alkaa johdantoluvulla, jossa esittelen aiempaa tutkimusta aiheesta, sekä tutkimuksen tavoitteet, pääpiirteet, tutkimuskysymykset sekä tutkimuksen metodologiaa. Tutkielman toisessa luvussa tarkastelen syvemmin tutkielman teoreettista viitekehystä. Tarkastelen massa- ja liikamatkailun määritelmiä, sekä näiden vaikutuksia paikallisyhteisöihin ja aiheeseen liittyviä kestävän matkailun näkökulmia. Luvussa kolme syvennyn tutkimukseni kannalta olennaiseen aiheeseen, eli Rovaniemen matkailuun. Tarkastelen Rovaniemeä matkakohteena sekä otan huomioon Rovaniemen massamatkailusta käytyä julkista keskustelua.

Teoreettisen viitekehysten jälkeen luvussa neljä tarkastelen tarkemmin tutkimuksen metodologiaa, metodologisia valintoja, sekä tutkimusetiikkaan liittyviä kysymyksiä. Viides luku esittelee tutkimusaineistoa, esittelee siitä nousseet eri diskurssit sekä jakaa aineistosta nousseita havaintoja. Kuudennessa luvussa käsittelen ja käyn läpi aineiston analyysin tuloksia. Tutkielman seitsemäs sekä samalla viimeinen luku toimii tutkielman yhteenvedona, jossa käsittelen tutkimuksen tuloksia sekä siitä syntynyttä pohdintaa ja johtopäätöksiä.

Taulukko 1. Peittomatriisi tutkielman rakenteesta suhteessa tutkimuskysymyksiin

Tutkimuskysymykset	Teoreettinen viitekehys (luku)	Analyysin tulokset (luku)
Miten matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa?	2.1	6.1
Miten rovaniemeläiset kuvailevat Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua?	3.2	6.1, 6.2
Miten rovaniemeläiset kertovat kohdanneensa matkailua arjessaan?	2.3	6.2, 6.3
Millaisia liikamatkailun diskursseja rovaniemeläisten vastauksissa esiintyy?	2.2	6.4

2. MASSAMATKAILU PAIKALLISYHTEISÖJEN NÄKÖKULMASTA

Matkailusta sekä massa- ja liikamatkailusta käytetään usein niin puhekielessä kuin tekstissä termiä turismi sekä massa- ja liikaturismi, sekä matkailijasta termiä turisti. Näissä sanoissa on kuitenkin usein negatiivinen konnotaatio. Tästä syystä käytän tutkimuksessa termejä matkailu, massamatkailu, liikamatkailu sekä matkailija pitääkseni tutkimusasetelman mahdollisimman neutraalina ja objektiivisena.

Tutkielman toisessa luvussa tarkastelen massamatkailun sekä liikamatkailun käsitteitä, sekä näiden tutkittuja ja todettuja vaikutuksia kohteiden paikallisväestöön yleisesti. Luvun lopussa tarkastelen vielä massamatkailua kestävyuden näkökulmasta – voiko massamatkailu olla kestävä?

2.1 Massamatkailun käsitteellistäminen

Matkailulla tarkoitetaan vapaa-ajan aktiviteettia, jossa henkilö matkustaa normaalin elinympäristönsä ulkopuolelle. Se toimii vastakohtana arjelle ja organisoidulle työlle, sekä on organisoitua matkustamista valittuihin kohteisiin ja ajanjaksoihin. (Urry & Larsen, 2011.) Massamatkailu taas on moninainen käsite, jolla voidaan tarkoittaa niin pakettimatkailua kuin myös koko nykyaikaista matkailuilmiötä. Se määritellään usein sen ominaisuuksien perusteella, jotka yleisesti ottaen ovat vastakkaisia vaihtoehtoisille matkailun muodoille, kuten ekomatkailulle tai reppureissaamiselle. Massamatkailun määritelmän voi myös liittää matkailun kokoluokkaan ja suuruuteen, sekä matkailun kasvuun niin sanotusti matkailukehityksen huipentumana – massamatkailu on käsitteenä ajankohtainen, kun kohteen paikallisväestöstä suuri osa työskentelee matkailuelinkeinoalalla tai on osa matkailuelinkeinoa. Massamatkailu on merkittävä, huomattava ja näkyvä, ja matkailijat saapuvat kohteeseen suurena joukkona joko jatkuvasti tai sesonkiluontoisesti jatkuvana ihmismäärä. (Vainikka, 2017.) Krippendorfin (2011) mukaan nykyaikainen yhteiskunta arvoineen, talous ja työskentelysystemi ajavat ihmisiä kaipaamaan lomaa – ihmiset työskentelevät päästäkseen lomalle ja käyvät lomalla pystyäkseen taas työskentelemään. Tämän takia suuret ihmismäärät matkustavat usein samoihin aikoihin ja kohteisiin, luoden kohteeseen massamatkailua. Massamatkailu yhdistetään usein pakettimatkailuun, jonka voi ajatella olevan niin sanotusti alempi- ja keskiluokkaisten matkailua, sillä paremman taloudellisen aseman omaavat henkilöt voivat matkustaa sesongin ulkopuolella ja myös eri kohteisiin, kuin suuret massat. (Krippendorf, 2011.)

Taloudellisesti massamatkailu on suuren volyymin tuotantoa, kaupallistettua sekä tuotteistettua matkailua, josta esimerkkinä toimii valmiit standardoidut matkapaketit eri kohteisiin, joita Suomessa edustaa muun muassa risteilyt, suuret hiihtokeskukset sekä suosittu isojen kaupunkien matkailunähtävyydet. Kuten mainittu, on se usein suunnattu keskiluokalle sekä perheille, ja kulkee matkailusezonkien mukana. (Vainikka, 2017.) Kuitenkaan järjestetyt ryhmämatkat eivät aina edusta edullisempaa matkailumuotoa ja matkapaketteja on pitkän aikaa ollut saatavilla erikokoisille budjeteille, eri kohteisiin ja erilaisilla aktiviteeteilla. Järjestettyjä matkoja on ollut olemassa kauan – jo 1700-luvulla eurooppalainen eliitti matkusti grand tourilla kylpyläkaupungeissa ympäri Euroopan. Silti muutos matkailun luksuksesta ja yksittäisistä matkailijoista edullisempaan perheille ja keskiluokalle, eli suuremmille ihmisjoukoille ja massoille, soveltuvaan massamatkailuun historiallinen (Urry & Larsen, 2011). Massamatkailua ei suoraan tule kuitenkaan ajatella kaikille ihmisille saavutettavana matkailumuotona. Massamatkailu on edelleen keskiluokalle ja ylemmille yhteiskuntaluokille mahdollinen etuoikeus – edelleen on yli 38 miljoonaa eurooppalaista, jotka eivät pysty kustantamaan viikon lomamatkaa ulkomailla, vaikka ovatkin mukana työelämässä (Milano, ym., 2024).

Massamatkailu ei myöskään ole rajattua erilaisiin valmiisiin matkapaketteihin ja ryhmämatkoihin, vaan matkailijat voivat omatoimimatkoillaankin olla osa massaturismia käyttämällä massamatkailuun liitännäisiä palveluita, kuten lentokuljetuksia tai ohjattuja retkiä. Massamatkailu voi kohdistua myös esimerkiksi johonkin suurempaan massatapahtumaan, kuten olympialaisiin, joka houkuttelee kerralla suuren matkailijamassan tiettyyn tapahtumaan. Yleinen piirre massamatkailulle on sen sesonkiluontoisuus, mutta kohteen mukaan voi massamatkailu näkyä myös kohteeseen jatkuvana virtana saapuvana matkailijajoukkona. Suuren matkailijamäärän lisäksi yksi massamatkailun tunnistamisperusteista on se, että matkakohteen väestöstä huomattava osa työskentelee matkailuelinkeinoalalla, on osa matkailuelinkeinoa tai saa muuten matkailusta tuloja tai hyödykkeitä, vaikka ei itse suoraan matkailuelinkeinoa harjoittaisi. (Vainikka, 2017.) Kaiken kaikkiaan, massamatkailu on kaupallista toimintaa, jonka tavoitteena on palvella kohteeseen saapuvia matkailijamassoja erilaisin palveluin, toiminnoin ja retkin muodostaakseen matkailijoille elämyksiä ja houkutellakseen kohteeseen myös uusia matkailijoita.

Tiivistääkseni massamatkailun tämän tutkimuksen kontekstissa, on se suuren volyymin kaupallista matkailutoimintaa, joka on usein sesonkiluontoista sekä pitää sisällään niin kohteeseen kohdistuvat pakettimatkat kuin myös matkailijoiden omatoimisesti järjestämät

matkat, jossa matkailijat käyttävät kohteen matkailupalveluita, kuten majoituksia, retkiä, lentokenttäkuljetuksia tai muita matkailuun liitännäisiä kaupallisia palveluita.

2.2 Liikamatkailu – massamatkailun äärimuoto

Kun massamatkailua voi pitää matkailukehityksen huipentumana (Vainikka, 2017), on siitä seuraava aste liikamatkailu. Liikamatkailu on yleisesti ottaen siihen liitännäisten ongelmien vuoksi negatiivissävytteinen termi, jolla tarkoitetaan sitä, kun matkakohteeseen tulee niin paljon matkailijoita ja vierailijoita, että matkailun määrä ylittää kohteen majoitus- ja palvelukapasiteetin (Milano ym., 2024). Sitä voi myös fyysisen kapasiteetin ylittymisen lisäksi määrittää kohteen paikallisyhteisön henkisen kapasiteetin ylittymisenä (Taş Gürsoy, 2019). Tätä niin ikään ajankohtaista termiä käytettiin ensimmäisen kerran julkisesti mediassa nykyisin vuosituhannen alussa artikkelissa, jossa tarkasteltiin Pompeiin suuntautuvaa suurta matkailun määrää. Akateemisissa yhteyksissä sitä alettiin käyttämään vasta 2010-luvulla. Kansainvälisesti liikamatkailua on usein myös yhdistetty termiin ”touristification” (kts. Milano ym., 2024 sekä Cordero-Cuevas & Navarro-Jurdado, 2025), jolla tarkoitetaan sitä, kun esimerkiksi kaupunki tai muu alue muuttuu pääasiallisesta asuinpaikasta matkakohteeksi. (Milano ym., 2024.)

Liikamatkailun huomattava tunnistuskohde on sen aiheuttamat negatiiviset lieveilmiöt kohteen paikallisyhteisöihin. Näitä voivat olla esimerkiksi tunne puuttuvasta autenttisuudesta, suuret liikenneruuhkat sekä epätoivotut muutoksen kohteen infrastruktuurissa. (Banerjee & George, 2025.) Se on lisäksi yleensä huomattavissa ruuhkana ja tungoksena, niin julkisissa tiloissa ja tapahtumissa, kuten myös esimerkiksi asuntomarkkinoilla, jolloin paikallisten asukkaiden voi olla hankalaa tai lähes mahdotonta löytää itselleen omistus- tai vuokra-asuntoa kohteesta, jossa asuntoja käytetään majoitustoimintaan. Liikamatkailu voi ilmentyä kohteessa niin asuntomarkkinoiden että julkisten paikkojen ja palveluiden ruuhkautumisena ja suurina ihmismassoina, kuten esimerkiksi myös roskaamisena, luonnon kulumisena sekä muutoksina kohteen ekosysteemeissä (Sæþórsdóttir, ym., 2020), sekä se voi aiheuttaa ilmansaasteita, meluhaittaa sekä esteettistä haittaa. (Banerjee & George, 2025.)

Konkreettisia esimerkkejä liikamatkailusta on havaittavissa eri kohteissa muun muassa Euroopassa, missä kaupunkikohteissa liikamatkailua ja siihen liittyviä ongelmia on havaittu esimerkiksi Venetsiassa, Barcelonassa, Roomassa, ja Krakovassa (Szromek ym., 2019). Myös esimerkiksi Islantiin kohdistuvan kansainvälisen matkailun on keskusteltu nousseen liikamatkailun puolelle. (Sæþórsdóttir, ym., 2020). Yksi liikamatkailun yleisesti aiheuttamista

haitoista on paikallisten muuttuva asenne matkailijoita kohtaan (Szromek ym., 2019) tuoden aidon uhkan sosiaalisesti sekä ympäristöllisesti (Sæþórsdóttir, ym., 2020).

Liikamatkailuksi yltynyt massamatkailu vaikuttaa paikallisten elämän ja hyvinvoinnin lisäksi siihen, miten kohteeseen saapuvat tai matkailua harkitsevat matkailijat kokevat kohteen (Cordero-Cuevas & Navarro-Jurdado, 2025). Stereotyyppisesti voi ajatella, että massamatkailijat tahtovat nähdä turismin luomaa kiiltokuvakuvaa kohteesta sen paikallisen arjen sijasta (Krippendorf, 2011), mutta matkailijat voivat kuitenkin kokea pelkäsi matkakohteeksi muuttuneen alueen epäautenttisenä ja liian kapitalistisena, mikä pitkällä ajanjaksolla ajaa matkailijat kohteesta pois (Cordero-Cuevas & Navarro-Jurdado, 2025).

Näin ollen liikamatkailu kätkee alle paljon yhteiskunnallisia vaikutuksia, joista tungos kohteissa ja muuttuva infrastruktuuri ovat vain jäävuoren huippu. Liikamatkailu tuo mukanaan epätasa-arvoa, epätasa-arvoisia valtasuhteita, inflaatiota, asuntojen hinnan nousua, suurien yrityksen valtaa paikallisten talouden kohoamisen ja ylläpidon sijasta sekä alueen palveluiden kohdistamista matkailijoille paikallisten sijasta. (Milano ym., 2024.) Tiivistettynä, pahimmillaan liikamatkailu on kauhuskenaario, johon massamatkailun kohde voi äityä, jolla on enemmän negatiivisia kuin positiivisia puolia niin paikallisten asumiseen, luontoon, kaupunkiin kuin kohteen ekosysteemeille. Pahimmillaan massamatkailusta liikamatkailuksi ajautunut suuren massan matkailumuoto on niin ympäristöä kuin paikallisten arkea kuormittavaa toimintaa, joka myös tuhoaa itse itseään (Krippendorf, 2011).

2.3 Massamatkailun vaikutukset paikallisyhteisöihin

Matkailua sekä massamatkailua tutkitaan ja tulkitaan usein talouden ja matkailijoiden näkökulmasta, ja paikallisyhteisöt joutuvat helposti keskustelussa sivuutetuksi. Matkailun ajatellaan olevan tulonlähde, taloudellinen hyöty, joka paikallisväestön tulee hyväksyä. Kuitenkin matkailu vaikuttaa suuresti paikallisten elämään, ja heidän hyvinvointinsa vaikuttaa osin myös matkailijoiden kokemukseen kohteesta. Matkailu kuitenkin jakaa ihmisiä kategorioihin – ihmiset, jotka palvelevat sekä ihmiset, joita palvellaan. Suuren volyymin matkailu helposti sisällyttää koko paikallisväestön näistä kategorioista ensimmäiseen, luoden paikallisista palvelijoita matkailijoille. Tämä koskee myös niitä henkilöitä, jotka eivät suoraan tai välillisesti saa elinkeinoaan matkailusta. (Krippendorf, 2011.) Massamatkailulla on myös tapana muuttaa matkakohteeksi muuttuneen alueen, kuten kaupungin, arkea ja elämäntilaa niin fyysisesti kuin sosiaalisella tasolla. Vaikka matkailuelinkeino ja siitä saatavat tulot olisivatkin kohteen alueelle tervetulleita, aiheuttaa massamatkailu muutoksia matkailun

kulutusmuodoissa mahdollisesti luoden eripuraa ja kitkaa paikallisyhteisöissä, muuttuneita käytösmalleja paikallisten joukossa niin keskenään kuin matkailijoita kohtaan sekä niin kutsuttua turisminpelkoa (ns. ”tourismphobia”). (Taş Gürsoy, 2019.)

Paikallisten ajatukset matkailusta yleisesti ottaen vaihtelevat sen mukaan, mihin ammattiryhmään henkilö kuuluu. Ihmiset, jotka ovat matkailijoiden kanssa suorassa kontaktissa, kuten asiakaspalvelijat, autonkuljettajat ja matkanjärjestäjät, näkevät matkailun tapana tienata elantonsa. Poliittiset henkilöt sekä sellaiset henkilöt ja yrittäjät, jotka saavat välillisesti tuloja matkailusta ilman suoraa kontaktia matkailijoiden kanssa, usein kannattavat matkailua taloudellisista syistä. Sellaiset ihmiset, jotka ovat suorassa kontaktissa matkailijoiden tai matkailun kanssa saamatta siitä itselleen tuloja, taas suhtautuvat matkailuun kriittisesti. (Krippendorf, 2011.)

Massamatkailu voi tuoda kohteeseen myös negatiivisia asioita. Se voi tuoda kohteeseen esimerkiksi saasteita ja ruuhkia, kohteiden arkkitehtuuria muovataan matkailuun sopivaksi. Matkailijoille luodaan majoitusta ja aktiviteetteja, erilaisia lomakyliä, jotka eivät edusta kohteen aitoa arkea ja kulttuuria, vaan ovat täynnä matkailijoille suunniteltua aikataulutettua ohjelmaa. Matkailu saattaa aiheuttaa kiinteistöjen hintojen nousua aiheuttaen sen, että normaaleilla asukkailla ei ole enää varaa elää kotikaupungissaan, ja he joutuvat matkailun takia muuttamaan pois. (Krippendorf, 2011.) Voisi sanoa, että osaltaan massamatkailu pahimmillaan ottaa palan pois paikallisesta autenttisuudesta sekä jopa myös sen kulttuurista.

Kun suuri massa ihmisiä matkustaa kohteeseen, jossa on paljon turismia, saattaa matkailija kokea kohteen keinotekoisena lomakylänä aidon kulttuurin sijasta. Lomalle mennään usein rentoutumaan, keräämään uusia kokemuksia ja laittamaan itsensä etusijalle, jolloin prioriteettina ei ole kohteeseen autenttisesti tutustuminen. Näin ollen matkailija saattaa käyttäytyä kohteessa eri tavalla kuin normaalisti käyttäytyisi. Kohdetta, sen luonto, kulttuuri ja asukkaat mukaan lukien, esineellistetään sekä käyttäydytään huonosti. Ei siis ole ihme, että toinen termi matkailijasta, turisti, mielletään negatiivisena terminä. Stereotyyppinen turisti ajattelee vain itseään, ei käyttäydy kohteessa kuten pitäisi, ei osaa paikallisia tapoja ja on paikallisväestön pilkan kohteena. (Krippendorf, 2011.)

Maailmassa on lukuisia matkakohteita, jotka ovat myös asuinpaikkoja, jotka kohtaavat massamatkailua. Esimerkiksi Islantiin, jossa on rajalliset kapasiteetit matkailijoiden ylläpitoon maan ja sen pääkaupungin Reykjavikin rajallisen koon takia, matkailu saapuu massoina. Vaikka Islannissa on havaittu massamatkailun aiheuttamia negatiivisia sivuvaikutuksia ja sen on jopa

keskusteltu yltävän liikamatkailun puolelle, eivät islantilaiset koe massa- tai liikamatkailua liian huonoksi ilmiöksi, vaan sen sijaan suhtautuvat massamatkailuun pääosin neutraalisti. (Sæþórsdóttir, ym., 2020.) Krakovassa, Puolassa, massamatkailu on puhuttanut etenkin sen historiallista vanhaa kaupunkia ja kestävyyttä koskien. Vanhan kaupungin, eli matkailun suurimman keskittymän, ulkopuolella paikalliset eivät koe matkailijoita sen häiritsevimmiksi, vaan heidän suhtautumisensa matkailijoihin on positiivista tai neutraalia. Massamatkailu kuitenkin aiheuttaa myös Krakovassa erimielisyyksiä eri tahojen välillä, ja eritoten eroavaisuuksia on niiden välillä, jotka hyötyvät matkailusta taloudellisesti ja niiden, jotka eivät. (Szromek ym., 2019.)

Massamatkailu siis herättää paikallisissa paljon ajatuksia ja tuntemuksia, joita ei voi rajata yhteen lokeroon tai luokkaan. Sen vaikutukset paikallisiin ovat niin fyysisiä, sosiaalisia kuin taloudellisia. On kuitenkin varteenotettavaa nostaa esille kysymys siitä, kuinka suuri osa matkailutuloista todella menee suoraan kohteelle ja sen asukkaille, ja kuinka suuri osa kohteen matkailutuloista hyödyttää isompia mahdollisesti kansainvälisiä yrityksiä itse kohteen taloutta enemmän (Krippendorf, 2011).

2.4 Voiko massamatkailu olla kestävää?

Kun tutkittavana ilmiönä on massamatkailun ja sen äärimuodon eli liikamatkailun vaikutukset paikallisiin yhteisöihin matkakohteessa, eli suurten määrien matkailu kohteessa, on matkailun kestävyys aiheena ajankohtainen ja ilmiöön liitännäinen. Kestävälle matkailulle ei kuitenkaan ole yhtä selkeää määritelmää, ja kestävästä matkailusta on puhuttu myös termejä *ekomatkailu* ja *vaihtoehtoinen matkailu* käyttäen. Näistä termeistä jälkimmäisen on katsottu olevan positiivinen vastakohta negatiivisena ajatellulle massamatkailulle. (Tervo-Kankare, 2017.) On kuitenkin kestäväntä käsittää vain tietyt matkailutyypit kestäväksi matkailuksi, eikä sekään ole niin yksinkertaista. Esimerkiksi luontomatkailun koetaan yleisesti olevan kestävämpi ja vastuullisempi matkailun muoto, mutta luontokin voidaan määritellä matkakohteeksi neoliberalistiseen ajatusmalliin sopivaksi. Matkakohteena luonto voi olla tuotettua, muokattua tai uudelleen tuotettu ja suunniteltu matkakohteeksi. Esimerkiksi myös eläimiä, kuten esimerkiksi elefantteja tai koiria, voi käyttää matkailutuotteina. Tällä tavoin luontomatkailussakin tavoitteena voi olla taloudellinen voitto kestävä matkailumuodon sijasta. (Duffy, 2014.)

Maailman matkailujärjestö määrittää kestävä matkailun olevan matkailua, joka perustuu kestävyys arvoihin ja periaatteisiin niin ympäristöllisesti, taloudellisesti kuin

sosiokulttuurisestikin tehdäkseen kaikesta matkailusta kestäväää tai kestävämpää. Matkailun kestävä kehitys vaatii sen, että kestävyys on huomioitu ja tiedotettu kaikilla matkailun osa-alueilla. Tämä koskee niin matkailusta hyötyviä tahoja ja henkilöitä, kuin paikallisia kulttuureita ja yhteisöjä sekä matkailijoita. (UNWTO, 2005.) Matkailua kestävämmäksi kehittäessä sekä sen kestävyydestä keskustellessa on kuitenkin huomioitava, että matkailu ei ole kaikille ihmisille tasa-arvoisesti saavutettavissa olevaa toimintaa. Matkailu itsessään luo tasa-arvoa eri yhteiskuntaluokkien välille, mikä on kestävyuden tavoittelemista vastaan. Esimerkki matkailun luomista luokkaeroista löytyy lentoliikennöinnistä, jota käyttää arviolta vain murto-osa koko maailman väestöstä. Tulojen ja matkustuksen määrällä on yhteys, joka matkailun kestävyystavoitteissa tulisi nollata tai edes kaventaa. (Hall, 2011.)

Kestävä matkailu ei koske pelkästään esimerkiksi vastuullisia ilmastotekoja, vaan kestävässä matkailussa tavoitellaan ympäristön laadun ylläpitoa, kohteiden ja niiden lähialueiden yhteisöjen elämänlaadun parantamista, tiedon lisäämistä matkailun vaikutuksista, korkealaatuisten matkailuelämysten tarjoamista sekä tasa-arvon ja kestävä kehityksen edistämistä. Kaikissa tavoitteissa ihminen on joko suorasti tai epäsuorasti avainasemassa. (Tervo-Kankare, 2017.) Ihannetilanteessa matkailun yhteinen tavoite olisi kehittää ja jakaa uusia matkailun muotoja, jotka toisivat parhaat mahdolliset hyödyt kaikille matkailun osapuolille, niin paikallisille, kuin matkailijoille sekä matkailusta työllistyville sekä elantonsa saaville osapuolille, ilman ekologisia, taloudellisia tai sosiaalisia haittoja. (Krippendorf, 2011.)

Kestävään matkailuun liittyy vahvasti myös termi vastuullinen matkailu, joka pohjautuu kestävä matkailun kanssa samoihin periaatteisiin. Kestävä kehityksen ja kestävä matkailun saavuttamiseksi tulee kaikkien matkailun sidosryhmien ottaa vastuu sekä toiminnoistaan että niiden seurauksista. Myös vastuullisuutta matkailussa voi tarkastella niin sosiaalisesta, kulttuurisesta, taloudellisesta, ekologisesta kuin poliittisesta näkökulmasta. Sosiaalisella vastuullisuudella tarkoitetaan sitä, kun matkailun hyödyt jakautuvat tasaisesti eri osapuolien kesken ja matkailun haittavaikutukset ovat minimoitu mahdollisen pieneksi. Kulttuurinen vastuullisuus edustaa paikallisen kulttuurin ja asukkaiden kunnioittamista sekä monimuotoisen kulttuuriperinnön edistämistä. Taloudellisella vastuullisuudella tarkoitetaan alueelle taloudellisesti kannattavaa matkailuliiketoimintaa, joka ei tuota epätasa-arvoa, mutta tuo työpaikkoja sekä tuloja muita elinkeinoja haittaamatta. Ekologinen vastuullisuus pitää keskeisenä ympäristövaikutusten vähentämistä sekä luonnon kanto- ja uusiutumiskykyä kunnioittaen. Poliittisella vastuulla tarkoitetaan sitä, että kaikki sidosryhmät ovat huomioituna matkailuun liittyvissä asioissa. (García-Rosell, 2017.)

Voiko Massamatkailu siis olla kestävä? Se ei yleisesti ottaen ole matkailun kestävin muoto, sillä se tuo suurella volyyymilla ihmisiä yhteen paikkaan vaikuttaen kohteen voimavaroihin ja paikallisiin, samalla ilmaa lentoliikenteellä saastuttaen. Kuten aiemmin luvussa 2.2 esitin, pahimmillaan massamatkailu voi olla kovinkin kestäväntöntä, jopa epähuomaania ja itseään tuhoavaa (Krippendorf, 2011). Matkailutoiminnalla on suuret ympäristölliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset niin globaalisti kuin paikallisissa ympäristöissä. Koska matkailutoiminnan ja sen kehittämisen vaikutuksilta on vaikea välttyä, nousee ilmaan kysymys siitä, kuinka suuret vaikutukset ovat sallittavissa, jos se syö matkailun kestävyttä. Sekä matkailualan että yleisesti planeetan ja ihmiskunnan vuoksi on erityisen tärkeää huomioida matkailun aiheuttamat haittavaikutukset ja kehittää matkailusta kaikilla osa-alueilla kestävää toimintaa. (Saarinen, 2014.)

Käytännössä matkailuun, eritoten massamatkailuun, täytyy siis tehdä muutoksia sen ollakseen kestävä. Freya Higgings-Desbiolles (2024) kirjoitti Jem Bendellin syväadaptaatiosta, joka on luotu vastauksena yhteiskunnallisen romahduksen mahdollisuudelle ilmastonmuutoksen aikana, ja toimii samalla myös työkaluna matkailun kehityksen ja suunnittelun sovittamiseen polykriisin aikana kohti romahdusta. Se tuo esiin neljä osa-aluetta, jotka tulee ottaa huomioon kestävä matkailu luodessa: sinnikkyys, luopuminen, palauttaminen ja sovinto. Matkailussa tulisi painottaa paikallista matkailua esimerkiksi kotimassa ulkomailla matkailun sijasta. Lentoliikennöintiä tulisi vähentää ja luonnoltaan herkkiin kohteisiin matkustamista tulisi välttää. Paikallisyhteisöjä, joita on matkailun kapitalistisessa kehityksessä uhrattu, tulisi uudelleenrakentaa. Pahimmillaan matkailun nykytahdilla matkailu sellaisenaan kuin se nyt on saattaa loppua. (Higgins-Desbiolles, 2024.) Vaikkakin Bendellin syväadaptaatio on monelta osin kärjistettyä ja jopa dystooppista, edustaa se todellisia asioita. Matkailu todennäköisesti ei tule kokonaan loppumaan, mutta siihen tulee tehdä muutoksia kaikkien eri sidosryhmien osalta, jotta se voisi olla kestävä ja edistää ilmaston sekä yhteiskuntien hyvinvointia.

Nyky maailmassa matkailun vaikutukset ovat entistä yleisemmin tiedostettuja, ja muutoksia kohti vastuullisempaa ja kestävä matkailua on tehty ja aloitettu. Matkailuliiketoiminnan yritykset, kuten majoitukset ja muut palveluntarjoajat, voivat vastuullisuusteoillaan hakea todistuksia ja sertifikaatteja tekemistään kestävyys- ja vastuullisuustoimista. Näitä sertifikaatteja ovat esimerkiksi kansainvälinen Green Key sekä suomalainen Sustainable Travel Finland. (Visit Finland.) Sen lisäksi, että sertifikaatti voi houkutella asiakkaita valitsemaan juuri tietyn palvelun toisen sijasta, se myös edesauttaa yritystä ylläpitämään sosiokulttuurisesti, taloudellisesti sekä ympäristöllisesti kestävä liiketoimintaa.

Matkailussa voi siis tehdä myös kestäviä ratkaisuja, niin matkailuliiketoiminnassa kuin matkailijan omissa valinnoissa. Matkailijan näkökulmasta omien matkustuspäästöjen kompensointi, kestävän matkailun sertifikaatin saaneen aktiviteetin valinta ja vastuullisten hotellien tai muiden majoituspaikkojen valinta ovat kaikki askelia kestävään matkailuun, koskien myös massamatkailua. On siis vaikea suoraselitteisesti todeta vastausta kysymykseen, voiko massamatkailu olla kestävä – se on mahdollista, mutta siihen tarvitaan kaikkien tahojen yhteistä panosta.

3. JOULUN IHMEMAA – ROVANIEMI MATKAKOHTEENA

Tässä luvussa tarkastelen, kuinka Rovaniemi on muodostunut siksi matkakohteeksi, joka se tällä hetkellä on. Miten Rovaniemen tarina matkakohteena, erityisesti joulukohteena, on alkanut, kehittynyt ja millainen se on nyt? Tarkastelen myös kaupunkiin kohdistunutta suurta matkailun kasvua, sekä pohdin, miten kaupungin matkailua on käsitelty ja käsitellään julkisuudessa.

3.1 Miksi Rovaniemelle matkustetaan?

Rovaniemi on Suomen toiseksi suurin kansainvälinen matkakohde Helsingin jälkeen (Business Rovaniemi). Kohteena kaupungin vetonaula on Euroopan Unioninkin tavaramerkin saanut aito oikea Joulupukki, jonka pajakylä vetää päivittäin lukuisia vierailijoita (Ilola, ym., 2014). Kaupunki tunnetaan joulupukin kotikaupungin lisäksi Suomen Lapin pääkaupunkina sekä porttina kuvankauniiseen luontoon lumineen ja poroineen. Sen sijainti Napapiirin tuntumassa on olennainen osa kaupungin matkailutoiminnan suosiota (Hautajärvi, 2023). Ylipäänsä matkailu arktisille alueille, eli napapiirille ja sen yläpuolelle sekä muihin kylmiin kohteisiin, on kasvattanut suosiotaan viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Arktisia kohteita yhdistää niiden usein yleisesti ottaen vaikeasti saavutettava sijainti, erityiset sääolosuhteet ja luontoilmiöt, kuten lumiset talvet, yötön yö sekä revontulet, sekä kohteeseen kohdistuvan matkailun sesonkiluontoisuus. (De la Barre, ym., 2016.) Nämä piirteet ilmenevät myös Rovaniemellä.

Arktinen sijainti ja joulupukki eivät suinkaan ole ainoat syyt, miksi Rovaniemestä on muodostunut niin suosittu matkakohde, kuin se tänä päivänä on. On olemassa eri teorioita siitä mistä matkakohde koostuu ja miten se muodostetaan ja luodaan. Se, mikä näissä teorioissa on yhteistä, on se, että matkakohde muodostuu eri kerroksista, niin tuotteistamisen ja aktiviteettien kannalta, kuin myös kaupallisesti. Matkakohde muodostuu monesta tekijästä, vaikutusalueesta ja perspektiivistä, joita ovat esimerkiksi sijainti, organisaatiolliset ja kaupalliset toimet, tuotteistaminen sekä sosiokulttuuriset ja kognitiiviset näkökulmat. Kohdetta voi tarkastella niin matkailijan, paikallisen kuin yritysten näkökulmista, jolloin kohteen määritelmä tai näkökulma voi suuntaan tai toiseen muuttua. Matkakohde kuitenkin vaikuttaa matkailun motiiveihin, kuten vaikuttaa myös matkailijan näkemys matkakohteesta. (Saraniemi & Kyllänen, 2011.) Näin ollen Rovaniemen siirtymä Lapin pääkaupungista suosituksi kansainväliseksi matkakohteeksi ei ole sattumaa, vaan monen tekijän summa, johon

ovat ottaneet osaa eri sidosryhmät, jotka enemmän tai vähemmän ovat osana kaupungin matkailuliiketoimintaa.

Rovaniemen matkailun suurimmat vetonaulat ovat talvi ja joulukuu, mikä näkyy myös kaupungin matkailijaprofiileissa. Rovaniemellä, kuten koko Suomella muutenkin, ei ole vain yhtä kohderyhmää matkailusegmenttien osalta, vaan potentiaalia löytyy eri segmenttien välillä. Suomessa matkailijoita eniten kiinnostaa revontulet sekä keskiyön aurinko, jotka molemmat ovat motivaatiotekijöitä matkailijoille valitsemaan matkakohteeseen Lapin ja Rovaniemen. Suomen kolme suurimmasta vetovoimatekijästä kaksi, eli luonto ja suomalaiset kokemukset, sopivat ja sijoittuvat Rovaniemelle. Matkailijat haluavat tavata aidon joulupukin, yöpyä lasi-iglussa, käydä husky- tai poroajelulla sekä nähdä revontulet tai keskiyön auringon. (Visit Finland, 2023.)

Matkakohteena Rovaniemen nähtävyydet ja aktiviteetit painottuvat paljon juuri joulukuun, sekä myös pohjoiseen luontoon ja siihen liitännäisiin elämyksiin. Joulupukin pajakylän lisäksi matkailijoille löytyy poro- ja huskykohtaamisia, luistelukenttä, joulupukin tapaaminen myös kaupungin keskustassa sekä esimerkiksi tiedekeskus ja museo Arktikum. Näiden lisäksi Rovaniemeltä löytyy myös Alvar Aallon suunnittelemlia rakennuksia, kuten Rovaniemen Aalto-keskus, jotka houkuttelevat kohteeseen myös designista kiinnostuneita matkailijoita. (Visit Rovaniemi.) Joulun suosio Rovaniemellä on huomattavissa myös kaupungin suurimmissa matkailusesongeissa, jotka ovat joulukuu- ja talvikausi (Ilola, ym., 2014), ja tämä näkyy myös kaupungin katukuvassa. Talvisesongilla 2024–2025 Rovaniemellä oli 1,1 miljoonaa yöpyjää sekä 429 900 saapujaa, joista suurin osa olivat ulkomaalaisia matkailijoita (Visitory).

Joulukuu on siis vahvasti noussut Rovaniemen matkailua edustavaksi brändiksi. Jo vuonna 1987 Rovaniemen kaupunki totesi sen tärkeäksi osaksi matkailun kehittämistavoitteitaan – oli tärkeää, että matkailija tuntisi kaupungissa ollessaan olevansa Joulupukin kotikuupungissa. Brändinä joulukuu tuo Rovaniemelle matkakohteena tarinaa, aitoutta, luovuutta sekä mahdollisuuden kokea joulukuu ja tavata Joulupukki vuoden jokaisena päivänä vuodenajasta riippumatta. Vuoden 2016 tavoitteeksi Rovaniemi oli asettanut, että kaupunki olisi jouluisen teemamatkailun ykköskohde maailmassa, ja siinä on todella onnistuttu. Ihmiset yhdistävät mielikuvissaan joulupukin, joulukun ja joulumatkailun Rovaniemelle niin Suomessa kuin ulkomaillakin ja onhan kaupungilla myös virallinen Euroopan Unionin status tavaramerkin muodossa aidon joulupukin ainoana oikeana virallisena kotikaupunkina. (Ilola, ym., 2014.)

Joulupukin lisäksi joulukuun perinteisesti yhdistetään valkoinen lumipeite sekä idyllinen talvimaisema, minne voi kuvitella tontut piileksimään ja revontulet tanssimaan taivaalla. Tätä matkailijat myös odottavat matkoiltaan Rovaniemelle. Vaikka vielä toistaiseksi Rovaniemellä on saatu nauttia lumisista talvista, on ilmastonmuutos uhkatekijä Rovaniemen talvimatkailulle. Kylmyys, lumi ja muut talven elementit ovat Rovaniemen matkailussa suuressa roolissa niin luomassa tunnelmaa kuin tuottamassa matkailijoille elämyksiä, joten arvaamattomat sääolosuhteet ja lyhentynyt vaikuttavat myös kaupungin vetovoimaan sekä talvisesongin pituuteen matkakohteena. (Ilola, ym., 2014.) Esimerkiksi alkutalvi vuonna 2024 oli heikomman laista, ja marraskuun sekä joulukuun alun lumettomuus aiheutti huolta niin matkailuyrittäjien kuin ulkomaalaisten matkailijoidenkin keskuudessa (Yle News, 2024).

Suosituksen talvi- ja joulumatkailusesongin lisäksi Rovaniemeltä löytyy matkailijoille nähtävää, tehtävää ja elämyksiä myös vähemmän suosituilla kesä- ja syyssesongeilla. Näiden sesonkien aktiviteetit muodostuvat lähinnä luonnon ympärille sekä kesällä yöttömään yöhön. Kesäsesongilla kaupungista löytyy myös laajasti kesäterasseja, sekä elämyksiä myös perheen kesken matkustaville. Kesän käyntikohteita Rovaniemellä ovat esimerkiksi Ounasvaaran kesäkelkkarata, paikalliset uimarannat sekä muut vesistöön ja luontoon liitännäiset aktiviteetit. Mainittakoon myös, että myös joulusesongilta tuttua Joulupukkia pääsee tapaamaan muillakin sesongeilla kuin talvisesongilla. (Visit Rovaniemi.)

Kaiken kaikkiaan Rovaniemi on monipuolinen matkakohde, jonne löytyy syitä matkustaa vuoden ympäri. Vaikka jouluteema on kaupungin matkailutoiminnassa vahvasti läsnä, ovat muutkin arktiset elämykset ja luonto suuressa osassa kaupunkiin kohdistuvaa matkailua. Kuitenkin uskaltaisin tiivistää kaupungin matkailuimagon joulun ihmemaaksi, joka luottaa lumiseen talveen sekä arktisiin luonnonilmiöihin. Joulupukki, revontuli ja yötön yö muodostavat Rovaniemen ihmeellisyyden ja suosion matkakohteena.

3.2 Rovaniemen matkailun kasvu massamatkailuksi

Vaikka Rovaniemi on tunnettu Suomessa lomakohteena jo kauan, on sinne kohdistuva massamatkailu suhteellisen tuore ilmiö. Rovaniemen lentoasema ohitti Oulun lentoaseman ja nousi maan toiseksi kiireisimmäksi 362 000 saapuneella lentomatikustajallaan vuonna 2023. Tilastollisesti matkailun suuri nousu alkoi kuitenkin Covid-19-pandemian jälkeen. (Lapin kansa, 2023; Visitory.) Verrattaessa vuoden 2023 lentoliikennettä vuoden 2025 lentoliikenteeseen huomaa, että saapuneiden lentomatikustajien määrä nousee edelleen. Vuonna 2025 Rovaniemen lentokentälle saapui yhteensä 543 800 matkailijaa. (Visitory.)

Lentoliikenteen suuret määrät korreloivat Rovaniemen matkailumäärien kanssa ja Rovaniemi onkin tällä hetkellä Helsingin jälkeen Suomen toiseksi suurin kansainvälinen matkakohde (Business Rovaniemi). Vuoden 2025 tammi- ja joulukuun välillä Rovaniemelle saapui yhteensä 709 400 matkailijaa, ja yöpymisiä oli 1,7 miljoonaa. Nousua edellisvuoteen oli saapuneiden määrässä 16% ja myös yöpymisissä 16%. Eniten kaupunkiin tuli matkailijoita Saksasta (yli 29 000 saapujaa), Englannista (yli 26 000 saapujaa) sekä Italiasta (vajaa 23 000 saapujaa). Rekisteröityjä yöpymisiä ulkomailta oli Rovaniemellä yhteensä 903 600, joka on 5% korkeampi edellisvuoteen verrattuna. Kuitenkin, samalla kun ulkomaalaisten matkailijoiden määrä on kasvanut, on suomalaisten vierailijoiden saapumisten määrä Rovaniemellä vähentynyt 4% edellisvuoteen verrattaessa, eli suomalaisia saapui vuonna 2025 Rovaniemelle vain 137 300. (Visitory.)

Matkailun korkea kasvu on näkynyt myös kaupungin majoitustilastoissa ja -kapasiteetissa. Yöpymisiä Rovaniemellä vuonna 2025 oli 1,7 miljoonaa, joista 903 600 oli rekisteröidyissä majoituksissa ja 746 500 rekisteröimättömissä majoituksissa, joka on edelliseen vuoteen verrattaessa 33% suurempi määrä. Tilastoista on siis huomattavissa, että rekisteröimättömän majoituksen osuus majoituksen kokonaismäärästä on suuri. Rekisteröidyllä majoituksella tarkoitetaan rekisteröityjä majoitusliikkeitä, kuten esimerkiksi hotelleja ja leirintäalueita, joissa on vähintäänkin 20 vuodepaikkaa tai 20 sähköliitännäispisteellä varustettua matkailuvaunupaikkaa. Rekisteröimättömiä majoituksia ovat tätä pienemmät vuokrattavat majoituspaikat, sekä esimerkiksi Airbnb-palvelussa myydyt lyhyt vuokrausmajoitukset. (Visitory.) Näistä tilastoista voi tehdä suoran päätelmän, että massamatkailun kasvaessa lyhyt vuokraustoiminnan, kuten Airbnb-toiminnan, määrä on noussut Rovaniemellä huomattavasti. Mielenkiintoinen tilastollinen osuus näkyy myös matkailijoiden viipymissä eri majoituksissa: Rekisteröidyissä majoituksissa keskiverto viipymä oli 1,9 päivää, kun taas rekisteröimättömissä majoituksissa 3,1 päivää, eli näiden majoitusmuotojen välisessä viipymäpituudessa on huomattava ero (Visitory).

Kun rekisteröimättömät majoitukset kattavat 45% kaupungin majoitustoiminnasta, nousee ilmi kysymys kaupungin majoituskapasiteetin määrästä. Vuonna 2025 Rovaniemen rekisteröidyissä majoitustoiminnassa löytyi kapasiteettia 27 majoitusliikkeen, 4400 vuodepaikan sekä 1800 huoneen verran. Rekisteröimättömä majoitusta sen sijaan oli 1400 majoitusliikettä, 3700 huonetta sekä 6700 vuodepaikkaa (Visitory). Ero rekisteröidyn ja rekisteröimättömän majoituskapasiteetin välillä on huomattava. Herääkin kysymys, onko Rovaniemen massamatkailu noussut määrältään liikamatkailun tasolle? Rovaniemi, kuten muutkin

pohjoiset kaupunkikeskittymät, ovat kehittäneet matkailun infrastruktuuria suurten matkailumassojen palvelemiseksi ja isännöimiseksi. Ei voi kuitenkaan kieltää, etteikö pohjoiseen kohdistuva matkailu olisi kasvattanut lähivuosina suosiotaan suuresti lyhyessä ajassa ylittäen kaupungin matkailukapasiteetin. Konkreettisesti liikamatkailu on kuitenkin siitä vaikeasti määriteltävä tila, että eri tahot voivat kokea sen eri tavalla. Esimerkiksi harvaan asutuilla arktisilla seuduilla hiljaisuuden puute tai odottamattomat kohtaamiset matkailijoiden kanssa saattavat johtaa paikalliset ajattelemaan liikamatkailua. (Jóhannesson, ym., 2022.)

Rovaniemi on siis massamatkailun kohde, etenkin talvikaudella, jolloin sinne vuosittain saapuu entistä enemmän talvesta haltioituneita matkailijoita tapaamaan joulupukkia sekä nauttimaan arktisesta luonnosta. Koska matkailu on painottunut lähinnä talvikaudelle, on massamatkailun sesonkiluontoisuus huomattavaa, ja kaupunki on matkailijoiden osalta hiljaisempi kesän aikana. Arktista kesää ja sen yötöntä yötä markkinoidaan matkailijoille kuitenkin Rovaniemen puolesta, ja vaikka kansainvälinen lentoliikenne Rovaniemelle keskittyy talvikauteen, kesällä kaupunki on matkailijoiden saavutettavissa Helsingistä käsin lentäen, henkilöautolla ja julkisilla (Visit Rovaniemi).

3.3 Julkinen keskustelu Rovaniemen matkailusta

Rovaniemen matkailun suuri kasvu ja massamatkailu ovat aiheena kovinkin ajankohtaisia, ja ne ovat tuoneet mukanaan myös niin suomalaista kuin kansainvälistä kiinnostusta myös Rovaniemen ja Lapin ulkopuolella. Tämä näkyy esimerkiksi mediassa, kun sosiaalisen median vaikuttajat, matkailijat sekä toimittajat jakavat kokemuksiaan ja uutisoivat Rovaniemen matkailuun liittyvistä tapahtumista ja ilmiöistä. Kaupunki on todella saanut maineen joulun ja talven ihmemaana, jonne erityisesti ulkomaalaiset matkailijat matkustavat tapaamaan joulupukkia ja osallistumaan husky- ja poroajeluille sekä ihailemaan revontulia.

Paljon keskustelua liittyen Rovaniemen matkailuun on herättänyt aiemmassa luvussakin käsitelty ilmiö, jossa asuntoja asetetaan majoituskäyttöön lyhyt vuokrauksen avulla esimerkiksi Airbnb-alustaa käyttäen. Kiistanalaista aihetta on käsitelty mediassa ja tilannetta on vertailtu esimerkiksi Barcelonaan, missä paikallisille asukkaille ei jää lyhyt vuokraustoimien takia saataville kohtuuhintaisia asuntoja ja paikalliset ovat korottaneet ääntänsä matkailutoimintaa vastaan (Nuutinen-Kallio, 2024). Matkailun ja lyhyt vuokrauksen vastaisilta mielenilmauksilta ei ole välttytty Rovaniemelläkään, missä paikalliset ovat viime vuosina tuoneet esille ärtymystään Rovaniemelle kohdistuvan matkailun kasvuun sekä lyhyt vuokrauksesta johtuvaan asuntopulaan. Mielenilmauksia on järjestetty kuitenkin myös lyhyt vuokrauksen puolesta. Ylen

vuoden 2026 alussa julkaisemassa artikkelissa nostetaan esille kaksi toisiaan vastakkaista mielenilmausta Rovaniemellä, ja nostetaan esille matkailuun sekä lyhytвуokraukseen liittyviä vaikutuksia – niin positiivisia kuin negatiivisiakin. (Talvitie, 2026.)

Eri mediat ovat tuoneet myös esille Rovaniemen matkailun kaupallisuutta. Kun kysyntää riittää, pystyvät eri yritykset tuotteistamaan esimerkiksi luontoilmiöitä. Kun poroista, lumesta ja revontulista on luotu ostettavia tuotteita, herättää se kysymyksiä elämysten ja matkakohteen autenttisuudesta. Tämä kysymys ei kuitenkaan ole ajankohtainen vain Rovaniemellä, vaan monessa arktisessa kohteessa esimerkiksi juuri revontulista on luotu tuote, joiden perässä matkailijat matkaoppaineen kulkevat jopa valtiorajojen yli. Revontulista on luotu matkailutuote, nähtävyys, joka leikkii pimeyden ja valon rajamailla ja muodostuu myös revontulioppaan ainakin osin improvisoiduista sosiaalisista koreografioista ja asiakkaiden viihdyttämisestä sekä valokuvaustaidosta joskus pitkäkestoisillakin revontulien etsintärekillä. (Jóhannrsson & Lund, 2017). Rovaniemellä revontuliretken kokeili Helsingin Sanomien toimittaja vuonna 2025, ja aiheesta julkaistussa artikkelissa tarkasteltiin kaupungissa aktiivista revontulimatkailua ja pohdittiin niihin liittyvää markkinointia, tarinointia sekä turvallisuuskysymyksiä (Siniauer, 2025).

Lumen, revontulien ja muiden luontoilmiöiden tuotteistaminen tuo mukanaan sen ongelman, että matkailijat saattavat alkaa pitää niitä itsestäänselvyyksinä. Mediaan on nostettu pieleen menneitä matkakokemuksia, kun Rovaniemellä ei olekaan ollut marraskuussa lunta tai jos revontulet eivät olekaan ilmestyneet näkyviin matkailijoiden revontuliretken aikana. Nämä tilanteet ovat aiheuttaneet pettymyksiä ja jopa matkatoimistot ovat palauttaneet asiakkaidensa rahat takaisin, kun luontoilmiöt eivät ole toimineetkaan odotetusti. (Bebendo, 2024.)

Myös aktiviteetteihin johtavia pitkiä jonoja, sekä Rovaniemen keskustassa kulkevan Koskikadun ja Lordin aukion koko talvikauden pysyviä joulukoristeluita sekä koristeiden aika-ajoittaista sekavuutta ja niiden ongelmia on kommentoitu mediassa niin artikkelien kuin blogitekstien muodossa sekä kritisoivaan että ihailevaan sävyyn (Kuivas, 2024; Dodsworth, 2025). Puhetta kaupallisuudesta ja aitouden puutteesta ovat aiheuttaneet myös kaupungin lukuisat matkamuistomyymälät, joiden kaikki tuotteet eivät edusta Rovaniemeä, Lappia tai Suomea, vaan ovat ulkomailta maahantuotuja koristeita tai muita sijainnillisesti ja autenttisesti kohteeseen epäliitännäisiä tuotteita (Kuivas, 2025).

Vaikka monet medialähteet tuovat esiin Rovaniemen matkailuun kohdistuvaa kritiikkiä tai matkailijoiden kokemia pettymyksiä, ei tähän median antamaan kuvaan voi täysin luottaa.

Paljon puhuvat myös vaikuttajien sekä muiden Rovaniemelle matkustavan keskustelut ja ulostuonnit ja kertomukset matkoistaan. Moni ihminen jakaa kokemuksiaan sosiaalisessa mediassa myös epäkaupallisesti ja jakaa positiivista kuvaa. Myös media aika ajoin nostaa esiin matkailijoiden kertomuksia, jossa matkailijat kuvailevat lomansa Rovaniemellä olleen unelmien täyttymys, jota on paljon odotettu ja jota varten on käytetty paljon rahaa (Lamusuo, 2025).

Julkinen keskustelu Rovaniemen matkailusta usein kertoo siitä yleisemmällä tasolla tai matkailijoiden näkökulmasta. Lukijalle luodaan helposti tietynlainen kuva Rovaniemestä matkakohteena sekä siitä, miten se vaikuttaa paikallisiin. Vaikka osa näistä julkisen keskustelun esille tuomista näkökulmista on todellisia, niissä harvemmin tuodaan esille paikallisten suhtautumista kotikaupunkinsa matkailuun. Näin ollen koen tärkeäksi tuoda esille, mitä paikalliset rovaniemeläiset itse todella ajattelevat kotikaupungistaan massamatkailun kohteena.

4. DISKURSSIANALYYSI ROVANIEMELÄISTEN MATKAILUKYSELYN AVOIMISTA VASTAUKSISTA

Luvussa 3 tarkastelin Rovaniemeä matkakohteena sekä sen julkisuuskuvaa, ja miten sitä on tuotu ilmi mediassa. Rovaniemi on suuren vierailijamääränsä ja sesonkiluontoisuutensa kanssa Suomen toiseksi suurin matkakohde, joka on saanut myös runsaasti mediahuomiota. Näin ollen on erityisen tärkeää myös tuoda ilmi ja tutkia, miten rovaniemeläiset itse puhuvat, kirjoittavat ja kertovat kokemuksistaan sekä tuntemuksistaan matkailua kohtaan kotikaupungissaan.

4.1 Raakadatasta tutkimusaineistoksi

Rovaniemen kaupunki teetti vuodenvaihteessa 2024–2025 kyselytutkimuksen Rovaniemen matkailusta. Kyselyssä selvitettiin paikallisten ajatuksia ja kokemuksia matkailusta ja annettiin vastaajille mahdollisuus myös jakaa omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan kirjallisesti avoimissa vastauksissa. Avoimia vastauksia kertyi yhteensä yli 5500 kappaletta yli 3000 vastaajalta. (Rovaniemi, 2025.) Näistä avoimista vastauksista muodostan tutkimuksessani käytettävän aineiston, joka raakadatan tarkan tarkastelun jälkeen muodostui yhteensä 157 avoimesta vastauksesta, jotka parhaiten edustavat rovaniemeläisten vastauksia sekä tutkimusta ja diskurssianalyysia analyysimenetelmänä palvelevat.

Valitsin kyseisen materiaalin aineistokseni, koska koen, että aikaisemman kyselytutkimuksen avoimissa vastauksissa pääsen suoraan paikallisten rehellisiin vastauksiin, jotka on kirjoitettu autenttisesti vastaajien omaa suhtautumista asiaan heijastaen. Vastauksia on paljon, ja niitä käyttäessäni minulla on mahdollisimman suuri otanta paikallisia rovaniemeläisiä, joidenka vastauksia voin analysoida tutkimuksessani ja näin saada mahdollisimman luotettavan tutkimustuloksen.

Vaikka kyselytutkimus on jo aiemmin Rovaniemen kaupungin osalta tehty, enkä ole kyselyä itse toteuttanut, ei se suinkaan tarkoita, että minulla olisi tutkimusta varten valmis analyysi valmiina ilman lisätyötä. Raakadatan käsittely aineistoksi on kriittinen osa tutkimukseni analyysia sekä analyysiin valmistautumista, joten minulle oli tärkeää tehdä se huolella, jotta aineisto olisi tutkimukseeni ja analyysimenetelmääni mahdollisimman hedelmällistä sekä tutkimusaiheesta informaatiota antavaa. Koska tutkimus sai osakseen tuhansia vastaajia ja avoimia vastauksia, on osa avoimista vastauksista sellaisia, jotka eivät sovi aineistoksi tutkielmani diskurssianalyysiin. Luodakseni valmiista materiaalista, eli raakadatasta, tutkimustani palvelevan sekä hedelmällisen aineiston, tulee minun käydä raakadata läpi ja

seuloa siitä tutkimukseen sopivat vastaukset. Olen saanut tutkimusluvan raakadatan muokkaamiseen tutkielmaa palvelevaksi kokonaisuudeksi. Avoimessa kansiossa tehtävät muutostyöt koskevat lähinnä raakadatan rajaamista ja vastaajien anonymiteetin suojelemista. Aineistoon valittavien vastauksien tulee olla sellaisia, joista löytyy matkailun, massamatkailun tai liikamatkailun diskursseja, jotka sopivat tutkielman analyysimenetelmään eli diskurssianalyysiin.

Analyysini ensimmäiset siis koostuivat itse raakadatan muokkauksesta ja rajaamisesta tutkimustani palvelevaksi aineistoksi. Kuten tämän luvun alussa totesin, sisälsi raakadata aluksi yli 5500 avointa vastausta, joista suurin osa oli suomeksi ja osa myös englanniksi. Olen lukenut ja käynyt vastaukset läpi tarkasti, ja ensimmäiseksi rajasin aineiston noin 500 vastaukseen. Tässä kohtaa jätin huomiotta esimerkiksi yksi- tai kaksisanaiset vastaukset, kuten ”ihan ok”, ”hyvin” tai ”kyllä”. Nämä eivät ole diskurssianalyysin kannalta hedelmällisiä vastauksia, eivätkä ne myöskään ole sopivia tutkimuskysymyksiini nähden.

Tutkimuskysymykseni olivat suuressa roolissa raakadatan rajaamisprosessissa, koska loppujen lopuksi tahdon saada niihin vastauksia. Näin ollen aineistoa laatiessani kiinnitin huomiota myös siihen, että aineistoon päätyvät vastaukset korreloivat myös tutkimuskysymysten kanssa ja tuovat niille sekä tutkimukselle arvoa. Näin ollen rajasin aineistosta pois raakadatan vastaukset, joissa vastaajat olivat asettaneet itsensä matkailijan näkökulmaan, sekä sellaiset, jotka käsittelivät aiheita, joita en tässä tutkimuksessa suoraan tutki, kuten spesifit tiettyjä alueita koskevat kehitysehdotukset, ja jotka eivät ole linjassa tutkimuskysymysten tai niihin vastaamisen kanssa. Tällaisia vastauksia oli esimerkiksi sellaiset, joissa vastaus ei suoraan ollut kertomusta paikallisen omasta arjesta matkakohteessa asumisesta vaan heidän omakohtaista pohdintaansa siitä, millaista ehkä voisi olla matkailija Rovaniemellä, otettiin enemmän kantaa paikallispolitiikkojen toimintaan tai tuotiin ilmi muita kuin matkailuun liittyviä huolia tai asioita. Myös esimerkiksi naapurien väliset kiistat tai muut suoraan toisista henkilöistä, yrityksistä tai tahoista kertovat vastaukset sekä muut tutkimukseen epäliitännäiset kommentit jätin aineistoni ulkopuolelle.

Kun olin päättänyt rajaamaan raakadataa noin 500 vastaukseen, jotka tavalla tai toisella voisivat olla sopivia vastaamaan tutkimuskysymyksiini, lähdin rajaamaan aineistoa vielä entisestään. Alkuun päästäkseni aloitin uudelleenrajaamisprosessin ensimmäiseksi käyttämällä hakusanoja, joilla hain laatimastani tiedostosta vastauksia. Nämä hakusanat toimivat myös avainsanoina erilaisten diskurssien teemoittamiselle, rajaamiselle sekä hahmottamiselle. Käyttämäni avainsanat olivat *massa* ja *liika*, jotka ovat liitännäisiä termeihin massamatkailu/-turismi sekä

liikamatkailu/-turismi. Jo näistä massa- ja liikamatkailun diskursseista aloin hahmottaa massa- ja liikamatkailun diskursseja, joiden alle sain aineiston vastauksia jaoteltua. Muiden diskurssien laatimiseksi luin siihen mennessä aineistoksi rajaamani vastaukset läpi tarkasti ajatuksella, huolehtien siitä, että kaikki tutkimusaineiston vastaukset todella kertovat matkailijoiden omista ajatuksista, kokemuksista ja tuntemuksista matkailua kohtaan, ja että niiden avulla saan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Moni vastauksista oli keskenään hyvin samanlaisia, joten lopulliseen aineistoon osaksi valikoitui myös sellaisia vastauksia, jotka näin samalla edustavat useampaa kirjoitettua avointa vastausta. Minulle oli tärkeää, että kaikki lopulliseen aineistoon valitut vastaukset olivat ainakin yhden lauseen mittaisia, jotta niistä saa todella luotua kuvaa siitä, miten niissä puhutaan ja miten niissä kieltä käytetään. Loppujen lopuksi aineistoksi tiivistyi raakadatasta 15 sivua avoimia vastauksia, eli yhteensä 157 vastausta, joita käytän tutkimukseni analyysissa.

Koska analyysimetodini on aineistolähtöinen diskurssianalyysi, jota tarkastelen käyttäen interpretivismiä sekä rinnakkaisena paradigmana kriittisen teorian paradigmaa, toteutan analyysini aineistoon nojaten siinä uskomuksessa, että on olemassa monia todellisuuksia, jotka voivat olla olemassa samaan aikaan. Aineistoa laatiessani en siis etsi vastauksia, jotka olisivat tiettyä mieltä massamatkailusta, vaan neutraalisti pyrin valikoimaan sellaiset vastaukset, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini eri lähtökohdista sekä ovat soveltuvia diskurssianalyysiin analyysimetodina.

Aloitin analyysini luvussa viisi ensimmäiseksi esittelemällä aineistoa sekä erittelemällä eri diskurssit, mihin olen aineiston jakanut. Diskurssit olen tunnistanut lukemalla aineiston huolellisesti läpi ja jakamalla avoimet vastaukset diskursseihin, joissa vastaukset edustavat keskustelua samasta aiheesta tai jollain määrin samasta näkökulmasta. Kuudennessa luvussa keskustelen analyysini kanssa ja vertailen analyysin tuloksia ja pohdintaa teoreettisen viitekehyksen kanssa. Diskurssianalyysin ja tutkielman tulokset kokoan vielä viimeiseen yhteenvetolukuun.

4.2 Laadullinen tutkimus ja diskurssianalyysi

Minulle oli tutkimusta suunnitellessani jo alusta asti selvää, että haluan tehdä laadullisen tutkimuksen. Analyysimenetelmäksi diskurssianalyysi valikoitui asiaa pohdiskeltuani ja vahvistui tutkimuksen aiheen sekä tutkimusmateriaalin valikoituessa.

Kvalitatiivinen, eli laadullinen, tutkimus edustaa usein rinnakkaista vaihtoehtoa kvantitatiiviselle, eli määrälliselle, tutkimukselle. Kun määrällinen tutkimus analysoi ilmiötä

tilastollisesti, todennäköisyyksin ja prosenttein, laadullinen analyysi yleensä tarkastelee tutkimusaineistoa kokonaisuutena. (Alasuutari, 2011, luku 2.) Laadullisella tutkimuksella on kokonaisuuden hahmottamisen lisäksi tavoitteena ymmärtää tutkittavaksi ilmiötä, minkä takia sitä voi myös kutsua ymmärtäväksi tutkimukseksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 1.3). Tähän vaikuttaa myös analysoitavien kohteiden määrä, sillä laadullisessa tutkimuksessa aineisto on usein rajallisempi. Esimerkiksi yhdestä haastattelusta voi tulla kymmeniä sivuja litteroitua tekstiä analysoitavaksi, joten tutkimukseen valitaan vain muutama haastattelu, kun taas määrällisen lomakekyselyn kohdejoukko on suurempi ja vastaajia voi olla satoja. Kun määrällinen tutkimus muovaa kyselytutkimuksen vastaukset numeroiksi ja tilastoiksi, keskittyy määrällinen tutkimus muun muassa siihen, miten haastateltava on aiheesta puhunut. Kuitenkaan asiat eivät ole niin mustavalkoisia, ja nämäkin tutkimusmuodot voivat kulkea käsi kädessä jopa samassa tutkimuksessa. (Alasuutari, 2011, luku 2.)

Analyysivaiheessa laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan aineistoa teoreettismetodologisesta näkökulmasta, kiinnittäen huomiota siihen, mikä on tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen sekä tutkimuskysymyksien kannalta asiaankuuluvia. Aineistoista tehdään havaintoja, joita yhdistetään edustamaan tutkimuskohdetta, tuomaan tutkimuskysymyksiin vastauksia sekä tuomaan esimerkkejä ja otoksia tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole luoda yleistyksiä tai keskiarvoja, vaan ymmärtää tutkittavaa aihetta kokonaisuutena sekä eri näkökulmista, joissa poikkeus voi kumota säännöt ja muuttaa tutkimuksen näkökulmaa. Laadullisessa analyysissä siis on pyrkimys pelkistää raakahavainnot ytimekkääksi joukoksi havaintoja. Toinen laadullisen tutkimuksen analyysin vaihe on tulosten tulkitseminen. Tutkittavan ilmiön tulkintaa voi kutsua myös rakennekokonaisuuden muodostamiseksi, sekä ehdottaa ilmiöön erilaisia ratkaisumalleja teoreettisten ydinkäsitteiden perusteella. (Alasuutari, 2011, luku 2.)

Tutkimukseni analyysimenetelmänä toimii diskurssianalyysi. Tämä on laadullisen tutkimuksen empiirinen, luonnolliseen kielenkäyttöön kohdistuva analyysimetodi, joka tarkastelee kielenkäyttöä sosiaalista todellisuutta rakentavana toimintana. Erona esimerkiksi sisällönanalyysistä, diskurssianalyysi tarkastelee sekä tulkitsee ensisijaisesti sitä, miten asiat esitetään ja sanotaan, sen sijaan että se tarkastelisi, mitä sanotaan. (Suoninen, 2021; Pälli & Lillqvist, 2020.) Yleisesti sen voi tiivistetysti määritellä kielenkäytön tutkimukseksi, jossa kielellistä tulkintaa käytetään sosiaalisen toiminnan tarkasteluun (Pälli & Lillqvist, 2020). Diskurssianalyysi siis tarkastelee sitä, miten sanotaan, missä tilanteessa sanotaan ja millä seurauksilla (Suoninen, 2021). Etenkin tässä tutkimuksessa termi ”sanominen” kuitenkin ylittää

kirjoitettuun kieleen, sillä analyysin kohteena on kohdejoukon itse kirjoittamat vastaukset. Diskurssianalyysi edellyttää tutkimusmetodiin sopivat tutkimuskysymykset, joten olen huomionnut tämän niitä laatiessani.

Myös tutkimuksessani sovellettavat paradigmat, eli interpretivismi sekä rinnakkaisen paradigmana kriittisen teorian paradigma, valikoituivat laadulliseen tutkimukseen, eritoten diskurssianalyysiin, sopivina. Nämä aineistolähtöiset paradigmat edesauttavat tutkimustani kehittämään ymmärrystä tutkittavaan ilmiöön aineistosta esiin nousevien havaintojen perusteella soveltamatta ennakkoon valmista teoriaa. Interpretivismi, eli tulkinnallisuuden paradigma, tiedostaa monet mahdolliset eri todellisuudet ja pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta sisäpiiriläisen näkökulmasta, kun taas tutkimuksen rinnakkainen paradigma, kriittisen teorian paradigma, tutkii ilmiötä kriittisestä näkökulmasta. Nämä kaksi paradigmaa ovat yhteisvaikutuksessa keskenään ja tukevat tutkimukseni tarkoitusta sekä analyysimetodia. (Jennings, 2010.)

4.3 Tutkijan asema ja tutkimusetiikka

Tieteellistä tutkimusta tehdessä on tärkeää olla objektiivinen, nähdä tutkittava ilmiö sen ulkopuolelta omat mahdolliset mielipiteensä ja ajatuksensa aiheesta unohtaen. Itsekin tutkijana pyrkimykseni on toimia ja tarkastella tutkittavaa ilmiötä sekä tutkimusaineistoa mahdollisimman objektiivisesti. Objektiivisuus voi kuitenkin olla monella tavalla ymmärretty termi ja on kyseenalaistettavissa, onko täysi objektiivisuus tutkimusta tehdessä edes mahdollista. Objektiivisuuden voi määrittää esimerkiksi uskollisuutena tosiasioille tai arvovapautena. Tosiasioille uskollinen objektiivisuus pitää faktatietoa korkeassa arvossa ja sen avulla maailmaa tarkastellaan faktuaalisena asiana, jota eivät vääristä minkäänlaiset inhimilliset näkökulmat. Kun taas silloin, kun objektiivisuus määritellään arvovapautena, tutkimusta ja sen tekemistä ohjaa vain tiedolliset arvot, kuten esimerkiksi teorian hedelmällisyys ja ennustusvoima sekä yksinkertaisuus. Näin ollen täyden objektiivisuuden saavuttaminen tutkimuksessa voi olla hankalaa sekä kenties jopa mahdotonta. Tieteellistä tutkimusta on liki mahdotonta tehdä vailla näkökulmaa. Feministisessä tieteenfilosofiassa käytössä olevan Standpoint-epistemologian mukaisesti tieto on paikantunutta – oma asemamme ihmisenä, kuten myös tutkijan asema, vaikuttaa siihen, mistä, miten ja minkälaista tietoa meille kertyy. Eri asiat ja kokemukset kartuttavat erilaista tietotaitoa, jotka epätiedollisesti voivat vaikuttaa tutkimustyön jokaisessa vaiheessa. (Koskinen, 2024.)

Tutkimusta on kuitenkin mahdoton tehdä ilman omaa näkökulmaa, täydellisen objektiivisesti (Koskinen, 2024). Tutkin matkailua, joka on ihmisistä riippuvainen asia, johon vaikuttaa vahvasti kulttuurierot sekä esimerkiksi sosiologiset sekä taloudelliset kysymykset. Oman mielenkiinnon kohteeni matkailututkimuksessa sekä omat arvomaailmani ovat jo ennakkoon vaikuttaneet tutkimukseni näkökulmaan sekä sen aiheeseen ja tutkimuskohteeseen kokonaisuudessaan. Tällaiset tutkimukseenkin vaikuttavat arvovalinnat tulevat kuitenkin tutkijalta lähes automaattisesti, tiedostamatta, mikä tekee täydellisestä objektiivisuudesta ja arvovapaudesta hyvin vaikeasti saavutettavaa (Koskinen, 2024).

Itse koen objektiivisuuden hyvänä tavoitteena tutkimukselle, jotta se olisi eettinen ja antaisi mahdollisimman faktuaalisia tuloksia. Minulla, kuten varmasti monella muullakin tutkijalla, on vahva arvoperusta, joka määrittää toimintojani ja ajatusmallejani. Kun kyseessä on ihmisiä käsittelevä tutkimus, kuten matkailututkimus, tulevat eri arvomaailmat siihen mukaan lähes automaattisesti.

Tässäkin tutkimuksessa tutkijana pyrkimykseni on ehdottomasti olla objektiivinen, mutta myös sen suhteen armollinen. En voi sivuuttaa omaa asemaani tutkimukseen nähden. Tutkimukseni empiirinen ilmiö on Rovaniemen matkailu paikallisten näkökulmasta, ja tutkimusta tehdessäni asun itsekin Rovaniemellä, jonne muutin Helsingistä. Minulla on Helsingistä kokemusta matkailualalla työskentelystä ja näin sekä tapasin matkailijoita arjessani päivittäin. Kuitenkin Rovaniemelle muuttaessani huomasin eron Helsingin ja Rovaniemen matkailukulttuurin välillä – Helsingissä se ei ollut omaan silmääni lainkaan niin huomattavaa tai sesonkiluontoista kuin Rovaniemellä. Juuri tämä herätti kiinnostukseni siihen, miten rovaniemeläiset itse kokevat matkailun kotikaupungissaan, miten se vaikuttaa heidän arkeensa ja yhteisöihinsä. Tutkijana en seiso mukana paikallisten joukossa, vaan tarkastelen ilmiötä etäämmältä, niin ulkopuolisen kuin myös osittain paikallisen silmin.

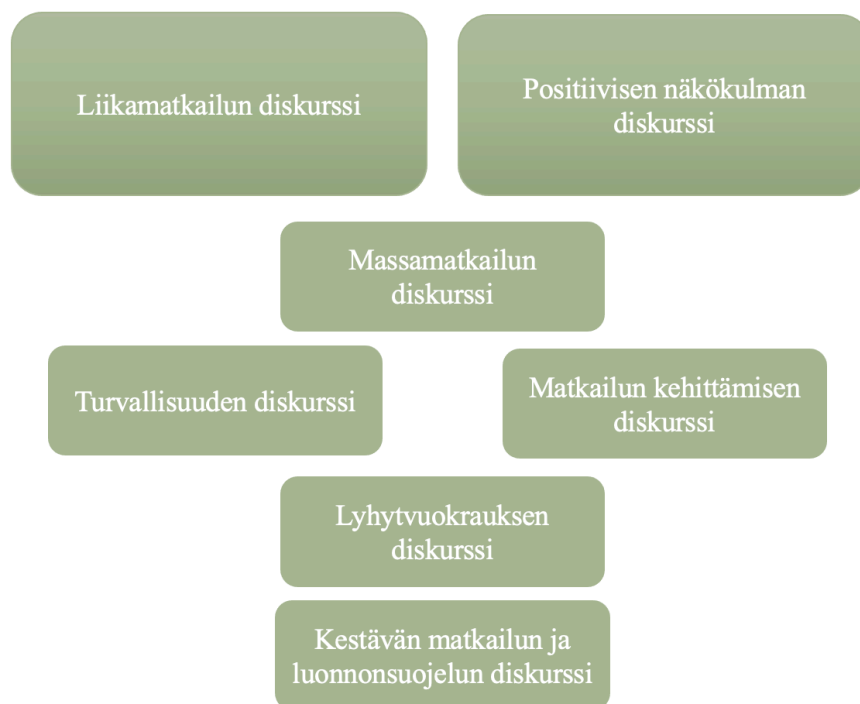
Kaiken huomioon ottaen koetan tutkimusaineistoani kootessani ja sen analyysia tehdessäni jättää omat mahdolliset henkilökohtaiset mielipiteeni ja ajatukseni huomioimatta, ja keskityn kyselytutkimukseen äänensä antaneiden diskurssien analysointiin. Ymmärrän kuitenkin omien arvojeni ja ajatusteni sekä oman tietotaitoni ja historiani vaikutuksen asemaani tutkijana, ja vaikka tutkimuksessani tahdon ja pyrin olemaan mahdollisimman objektiivinen, olen itselleni armollinen ja tiedostan mahdolliset epätietoiset arvojeni ja ajatusteni vaikutukset tutkimuksen analyysin aikana. Henkilökohtaisesti minulle on tärkeintä tehdä tutkimukseni eettisesti, ja tuoda ilmi, miten rovaniemeläiset kotikaupunkinsa matkailutoimista puhuvat.

5. MITEN ROVANIEMELÄISET PUHUVAT MASSAMATKAILUSTA?

5.1 Matkailun diskurssin asukaskyselyn avoimissa vastauksissa

Tutkimusaineistoni on kieltämättä mielenkiintoista luettavaa. Kantaviksi päädiskursseiksi nousi liikamatkailun diskurssi sekä matkailun positiivisen näkökulman diskurssi, kuin vastakkainasetteluna toisiaan kohden. Muiksi ja aladiskursseiksi muodostui massamatkailun diskurssi, kestävyysdiskurssi, matkailun kehittämisen diskurssi, turvallisuuden diskurssi sekä lyhytviikokrauksen diskurssi. Kahta ensimmäiseksi mainitsemaani päädiskurssia lukuun ottamatta on vaikea nostaa suoraan päänäkökulmaa muihin jaoteltuihin diskursseihin, sillä saman diskurssin alla olevista vastauksista nousi sekä positiivisia että negatiivisia kuin neutraalisävyisiä vastauksia.

Matkailusta puhuttaessa monet rovaniemeläiset ovat vastauksissaan käyttäneet termejä ”turismi” ja ”turisti”, jotka yleisesti ottaen ovat negatiivissävytteisiä termejä. On kuitenkin otettava huomioon, että edellä mainitut termit ovat negatiivisesta sävystä huolimatta yleiskieleen vakiintuneita termejä, joten niiden käyttäjät eivät välttämättä tarkoita puhua aiheesta negatiivisesti, vaan termi on vain osa heidän sanavarastoaan sen tarkoituksenaan sen enempää ajattelematta.

Kuvio 1. Tutkimuksen diskurssit suhteessa päädiskursseihin

Kuviossa 1. olen jakanut analyysin diskurssit kahden päädiskurssin, eli liikamatkailun diskurssin sekä matkailun positiivisen näkökulman diskurssin alle. Oikealla puolella edustuu matkailuun liitännäiset positiiviset näkökulmat, kun vasemmalla puolella negatiiviset. Kuitenkin, kuten kuvioista voi huomata, on suurin osa aladiskursseista näiden välissä keskellä edustaen sitä, että diskurssin sisältöä voisi jakaa sekä negatiivisen että positiivisen näkökulman alle. Kaiken kaikkiaan kaikki analyysiprosessissa nousseet diskurssit ovat enemmän tai vähemmän liitoksissa keskenään ja saattavat pitää sisällään myös tekstiä, joka voisi sopia jonkin toisen analyysin diskurssin alle.

5.2 Massa- ja liikamatkailun diskurssit

Kuten olettaa saattoi, ovat massa- ja liikamatkailu kuumia puheenaiheita rovaniemeläisten keskuudessa. Nämä rinnakkain samankaltaiset päädiskurssit sisälsivät erisävyisiä vastauksia aihetta koskien. Monet massamatkailua koskevat vastaukset pitävät sisällään ei välttämättä ääri negatiivisen, mutta joka tapauksessa huolestuneen sävyn. Kuten mainittu, matkailun sijaan käytetään negatiivissävytteistä termiä ”turismi”, mutta tästä ei pysty tehdä suoraa päätelmää, tarkoittavatko vastaajat termiä negatiivisella tarkoituksella vai osana käyttämäänsä puhekieltä. Termiä ”massa” käyttävät puheenvuorot voi jakaa kahteen eri kategoriaan: enimmäkseen huolestuneeseen ilmaisuun sekä ratkaisulähtöiseen ilmaisuun. Jälkimmäiseksi mainitussa on toki piirteitä huolestuneisuudesta, mutta niissä nousee ilmi ratkaisukeskeinen, niin sanotusti tilanteen paranemista tahtova teema. Kirjoitusasun puolesta nämä vastaukset ovat neutraaleja ja asiallisia, vaikkakin jämäptejä. Mikäli vastaus on ilmaistu kokonaisuudessaan lausein, on virkkeen perässä piste esimerkiksi huutomerkin sijaan lähes kaikissa vastauksissa.

”Matkailu piristää keskustaa, kiva nähdä iloisia turisteja. Toivottavasti meillä paikallisillakin olisi jotain merkitystä. Turisteja ei myöskään tarvitsisi ihan joka paikassa olla massoittain.” (e8088b5d-d7bb-496a-b8eb-51a2f45e77ed)

”Elävöittää kaupunkia, mutta kaikki tehdään turistien ehdoilla ja vain heille. Paikalliset unohdetaan kokonaan” (8edd9b81-0860-4800-b21c-21b76e9e0cc9)

Liikamatkailun diskursseja löytyy aineistosta enemmän kuin olisin ennakkoon osannut kuvitella. Sanaa ”liika” käytetään kuvailemaan matkailijoiden määrää eri sijainneissa, kuten ruokakaupassa ja muissa palveluissa, sekä yleisesti matkailun määrää Rovaniemellä. Liika on monessa vastauksessa yhdistetty sanaan ”Airbnb”, joka nousee esiin samassa asiayhteydessä monessa vastauksessa. Vastaukset ilmaisevat huolestuneisuutta matkailun sekä lyhyt vuokraustoiminnan kasvun aiheuttamana. Myös sanonta ”liika on liikaa” on havaittavissa monessa erillisessä vastauksessa. Liikamatkailun diskursseihin yhdistyy myös turvallisuuden,

kotirauhan sekä liikenneturvallisuuden diskurssit. On mielenkiintoista huomata, että osassa vastauksista liikamatkailu on selitetty teoreettisesti oikealla tavalla, eli sen olevan liian suurta matkailua saatavilla oleviin palveluihin nähden. Vastaukset ovat pääosin lyhyesti ja ytimekkäästi kirjoitettuja ja virkkeet päätetty pisteisiin, toki tähänkin löytyy muutama poikkeus, jossa kieli on aiheesta kiihtyneempää.

”Liika on liikaa, jos palveluita ei muuten kehitetä, tiloja laajenneta ja saada kuriin haitallista airbnb:tä sekä villoja takseja. Ensisijaisesti halutaan vuokratuloja laittomasta airbnb:stä, mutta ei paikallisille tarjota kuin lyhytaikaisia asuntoja. Lisää hotelleja, ja kaupungin annettava rakennuslupia niihin.” (4c4c8495-eb9c-4596-9728-f8f5f9d17a99)

”Palvelut riittävät, mutta matkailijoita on nyt liikaa.” (f43e08cf-81bf-4f9c-a7f5-02324ae28571)

”Liika on liikaa. Säätötelemätön Villi Länsi, joka ei näytä olevan kenenkään hallinassa.” (ed564255-c385-4573-ac41-484a5fe52194)

Sekä massa- että liikamatkailun diskursseja yhdistää vastausten huolestunut sointu ja pääosin asiallinen kieli. Matkailu ja matkailijat kohdataan asiallisen varovaisesti, kuitenkin nostoen esiin liika- ja massamatkailusta aiheutuvat vaaratilanteet sekä mahdolliset haitat. Monessa massa- ja liikamatkailun diskurssissa nousee esiin kirjoituksia, joissa murehditaan ja pohditaan kenties huolestuneeseen tai jopa epätoivoiseen sävyyn siitä, kuinka vastaajat kokevat paikallisten jäävän matkailuliiketoiminnan varjoon kaupungilla ja kaupunkia suunnitellessa ja kehittäessä. Vastaukset ja niiden puhetapa tuovat esille sitä, että rovanienemäläiset pitävät kotikaupunkiaan suurella arvolla, mutta ainakin osittain pelkäävät jäävänsä paikallisina matkailijoille suunnitellun infrastruktuurin sekä matkailijamassojen alle.

”Matkailu on kasvanut liikaa. Puolet vuodeita on häly ja tungoksen vuoksi hälyteltävä kaupungin keskustaa. Kohtuuhintaisua vuokra-asuntoja pitkäaikaiseen asumiseen paikallisille ei enää ole. Kaupungista on tullut levoton ja turvaton.” (e77a19fe-6fa5-4ceb-b3b0-99aab5ad54a1)

”En ole matkailun vastustaja, koska ymmärrän tämän talousvaikutukset alueelle, mutta kasvu on liian nopeaa ja hallitsematonta.” (ed564255-c385-4573-ac41-484a5fe52195)

”Kasvanut liian nopeasti. Infra ei kestä. Haitat valuvat paikallisille. Keskustaan ei voi mennä, ravintoloihin ei pääse ja turistit pyörivät pihalla.” (e6bc9df7-589a-4eab-9f90-cd039ef9a322)

Sekä massa- että liikamatkailun diskurssin alla olevat avoimet vastaukset sopivat myös hyvin muihin tässä tutkimuksessa seuraavissa luvuissa esiin nostamiini diskursseihin. Massa- ja liikamatkailuun yhdistyy tunteita turvallisuudesta, rauhattomuudesta sekä asumisesta.

Vaikka vastauksissa osaltaan kiitellään matkailun tuomaa elinkeinoa ja tuloja, sitä samalla kritisoidaan myös kaupungin viihtyvyyden ja kotoisuuden vähenemisestä.

”Halu muuttaa pois Rovaniemeltä on kova ja iso syy siihen on turismin liian iso kasvu. Viihtyvyys laskee sitä mukaan kun turisteja tulee lisää.” (e547dfe2-96fc-4d6f-9e84-f5b7b55d330f)

Massamatkailusta puhutaan kriittiseen sävyyn myös etenkin sen kaupallisuuden yhteydessä. Osa vastaajista kommentoi paheksuvaan sävyyn sitä, että massamatkailu on liian kaupallista, mielikuvituksetonta ja kannustaa halpatuotetun ”rihkaman” myyntiä aitojen paikallisten käsitöiden ja kulttuurin sijasta. Nämä kirjoitukset edustavat pettymystä massamatkailun eteen tehtyihin valintoihin, joissa ei nosteta esiin paikallisia toimijoita ja kulttuuria. Puhetavasta voi pettymyksen lisäksi havaita ylpeyttä paikallisesta historiasta ja kulttuurista käsitöineen ja sitä, kuinka mielellään paikalliset jakaisivat Rovaniemen ja Lapin autenttista kulttuuria matkailijoille kaupallisen tavaran ja mainostuksen sijasta.

”Rovaniemen matkailu on mielikuvituksetonta ja usein valheellista rihkamakauppaa. Se polkee paikalliset kulttuurityöläiset sekä paikkakunnan historian.” (bea52c72-44d1-4106-ae0-2edebae65902)

”massatuontannon rinnalle yksilöllisiä kokemuksia” (fab15a18-786b-4106-b5f7-3154a01a7cda)

”Tehomatkailun toiminta rajoittaa paikallisten luonnossa liikkumista, työmahdollisuuksia matkailun ulkopuolella sekä polkee paikallista kulttuuria ja kulttuurityöläisiä sivuun markkinoinnista.” (bea52c72-44d1-4106-ae0-2edebae65902)

Kaiken kaikkiaan aineiston avoimet vastaukset antavat osoittaa, että massa- ja liikamatkailu ovat asioita, joita rovaniemeläiset ajattelevat arjessaan ja joiden kulusta ovat huolissaan. Asiallinen kirjoitusasu kertoo, että aiheeseen suhtaudutaan tosissaan, kun taas muutamat huutomerkkein kyllästetyt vastaukset kielivät kiihtyneemmästä suhtautumisesta aiheeseen. Matkailuun yhdistyy vastauksissa ongelmatilanteet, mutta niissä on huomattavissa myös ratkaisukeskeisyyttä, toivoa siitä, että nykyistä tilannetta voi parantaa erilaisin vaihtoehdoin, jotka jotkut painottuvat erityisesti lyhytvuokraukseen tehtäviin säädöksiin, kun taas toiset nykytilaisen matkailusegmenttien muutoksiin ja kaupungin kehitykseen matkakohteena.

5.3 Matkailun positiivisen näkökulman diskurssi

Liikamatkailun lisäksi paljon avoimia vastauksia sopii matkailun positiivisen näkökulman diskurssin alle. Hyvin monessa kyselyn avoimessa vastauksessa Rovaniemen matkailu kohdataan positiivisesta, kannustavasta näkökulmasta. Matkailijoista puhutaan mukavasti, ja

vastauksissa korostetaan heidän tuomaa iloisuutta ja viihtyvyyttä kaupunkikuvaan. On huomattavaa, että tässä yhteydessä matkailijoihin ja matkailuun viitataan juuri näillä termeillä, kuten myös termeillä ”tulija” ja ”asiakas”. Toki, myös avoimista vastauksista löytää käytettävän termejä ”turisti” ja ”turismi”, mutta huomattavasti vähemmän, kuin massa- ja liikamatkailun diskursseissa.

Usein toistuvia termejä ovat ”työ”, ”elämä”, ”elo” ja ”tulo”. Matkailijoita kuvaillaan kaupunkia elävöittävinä tekijöinä, ja heistä puhutaan kiitolliseen sävyyn. Matkailua sekä matkailijoita kuvaillaan kaupunkia koossa pitävänä elementtinä, joka tuo kaupunkiin palveluita. Monessa vastauksessa myös tuodaan ilmi, että asukkaat kokevat tulevansa iloisiksi nähdessään kaupungissa matkailijoiden onnea.

”Toivoisin, että kaikki tahot, erityisesti Rovaniemen kaupunki, ymmärtäisivät matkailun arvon Rovaniemelle. Ilman matkailua Rovaniemi olisi kuihtuva kyläpahanen, näivettyvä hallintokaupunki ilman kunnollisia palveluita.” (120c900d-f6ed-4f2e-bef2-f7cb1bbfe355)

”Olen muualta muuttanut mutta kauan täällä asunut. Minusta matkailu kuuluu juuri tänne. Usein käyn pajakylässä katselen iloisia turisteja myös. Eli Rovaniemeä matkailijat täydentää ts. en osaisi ajatella ilman turisteja tätä paikkaa.” (c2b46f10-b5b4-47d8-a4b0-3ed732bc7506)

”Matkailu tuo palveluita ja elävöittää kaupungin.” (58dbf787-59e1-41f7-b66e-77b841c28b37)

”Positiivinen vaikutus talouteen. Elävämpi kaupunki.” (122ac07e-b835-4842-95e6-64ef5935a07c)

Massa- ja liikamatkailun diskursseihin verratessa on myös huomattavaa, että positiivisen näkökulman diskurssissa vastaukset ovat yleisesti ottaen lyhyempiä. Kirjoitettu teksti on kuitenkin asiallista ja lauseet päättyvät esimerkiksi huutomerkkien sijasta pisteeseen. Matkailusta ei puhuta yhtä lailla niin intohimoisesti, mutta kaupunkiin kuuluvana ilmiönä, joka palvelee myös paikallisia.

Monessa positiivisesti itse matkailua tarkastelevassa vastauksessa on kuitenkin osittain negatiivinen sävy, joka on osoitettu kohti Rovaniemen matkailuun liittyvää negatiivista viestintää ja uutisointia. Ikävästi matkailusta puhuvia ikään kuin torutaan, uhaten, että negatiivisella ilmapiirillä matkailijat karkaavat Rovaniemeltä vieden tulot ja iloiset ihmiset muihin pohjoisen kohteisiin Rovaniemen sijasta.

”Nyt katse positiivisempaan suuntaan. Kohta turistit vyöryy pohjosemmaksi.” (e394a8c3-62a3-4140-8667-512c29c327ca)

”Turha negatiivisuus matkailusta tai sen pienistä lieveilmiöistä.” (f7e75f19-a243-44cf-964b-b67db98ccbdd)

”Surullista, miten negatiivissävyyisiä juttuja Hesari on kirjoittanut Rovaniemen matkailusta tänä syksynä. Etelässä asuva tuttavakin päivitteli ”ongelmaamme”. Positiivinen ongelmahan tämä on! Pitäisikö siis tehdä positiivisista viestintätyötä myös kotimaassa?” (ee74d21d-972b-4bcf-ac99-e1e7708ffc9b)

Vastauksissa käytetystä kielenkäytöstä heijastuu, että vastaajat pitävät kotikaupunkiaan suuressa arvossa, ja haluavat jakaa sitä myös matkailijoille. Matkailun kerrotaan olevan osa Rovaniemeä, niin taloudellisesti kuin yleisen ilmapiirinkin takia. Vaikka tekstin asussa ei ole käytetty intohimoa tai aggressiota osoittavia merkkejä, kuten suuria kirjaimia tai monia huutomerkkejä, on vastausten sävy positiivisen lisäksi myös totinen. Kyseessä on todellinen asia, jota kuvaillaan kauniisti, ilolla ja ylpeydellä.

5.4 Kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssi

Rovaniemen sekä rovaniemeläisten luonnonläheisyys nousi esille myös paikallisten vastauksissa. Vastausten määrän osalta kestävän matkailun diskurssi oli kahden edellä mainitun jälkeen kolmanneksi yleisin diskurssi. Vastauksissa nousee ilmi huolia lähiluonnon säilymisestä, palveluiden kestävydestä sekä lentomatkustamisesta aiheutuvista päästöistä ja muista ympäristövaikutuksista. Sana ”Ounasvaara” nousee esille monessa eri vastauksessa.

Kestävän matkailun diskurssia on hankala suoraan leimata joko massamatkailun positiiviseen tai negatiiviseen kohtaamisnäkökulmaan. Matkailun aiheuttamat ympäristö- ja ilmasto-vaikutukset aiheuttavat huolta, joka paistaa läpi myös vastausten kirjoitusasussa. Tämä ei kuitenkaan suoraan indikoi sitä, että matkustamista ja Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua kohdattaisiin inhoten tai muuten negatiivisesti, vaan enemmänkin sitä, että vastaajat toivoisivat matkailuun liittyvien lieveilmiöiden pienentämistä ja turvaa itselleen tärkeille luontokohteille.

”Ounasvaaran valtava merkitys luontokohteena ja hyvinvoinnin lähteenä tulisi ymmärtää ja pikemminkin suojella sitä, kuin rakentaa se täyteen.” (763272ad-1c29-4f96-a760-46f3ad204c03)

”Joskus tuntuu, että hotellin rakentaminen nähdään tärkeämpänä kuin paikkakuntalaisten arvostaman luonnon suojeleminen.” (f39ae33b-b170-4202-b051-c7bc0970d0aa)

Osittain kestävän matkailun diskurssi kulkee käsi kädessä matkailun kehittämisen diskurssin kanssa. Vastauksissa kirjoitetaan pelosta ja huolesta ilmasto- ja omaa lähiluontoa kohtaan, mikä näkyy myös vastausten kirjoitusasusta ja käytetyistä sanavalinnoista. Osasta vastauksista

huokuu osoitus vastaajan tuntemasta epätoivosta matkailun kestäväntä kehitystä ja rahan priorisointia luontoon verrattuna kohden.

”Kannan suurta huolta ilmastosta ja kestävydestä. Tiedän, että matkailu lisää elinvoimaa ja tuo euroja kassaan, mutta en voi olla myöskään miettimättä kuinka edesvastuutonta on tuoda turisteja päiväksi tai pariaksi Rovaniemelle. Minusta Rovaniemen matkailussa ei oteta tarpeeksi kantaa ilmastokriisiin ja kompensoida matkailun kestäväntä.” (78669bd3-d408-4d13-95ce-61b27f33e439)

”Muuttaa nykyistä palvelutarjontaa aidosti kestävämpään suuntaan. Rovaniemen matkailu rakentuu matkailijamäärien kasvattamiseen ja sellaisten tuotteiden ja palveluiden varaan, jotka eivät ole kestäviä. Nykymenolla tästä kärsivät paikalliset ihmiset, paikallinen ympäristö ja globaali ilmastokin.” (d3070c8c-c179-4398-9c46-a6f7f536462d)

Kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssissa nousee myös osittain samaa ilmapiiriä, kuin massa- ja liikamatkailun diskurssissa koskien matkailuelinkeinon priorisointia kaupunkisuunnittelussa, joskaan näissä vastauksissa ei niin todeta paikallisten jäävän matkailun jalkoihin vaan enemmän nousee ilmi huoli siitä, että luonto, eritoten lähiluonto, jää kaupunkisuunnittelussa huomiotta. Luonnosta, metsästä ja paikallisille tärkeistä luontokohteista puhutaan rakastavaan sävyyn, kuin niiden katoaminen olisi paikallisille elämän ja kuoleman kysymys. Tätä ei tuoda ilmi pelkästään epätoivoisesti, mutta jopa myös aggressiivisesti luonnon ja ulkoilualueiden puolesta. Vastausten sävystä huomaa, että ulkoilu- ja luontoalueiden käyttö esimerkiksi majoitustoimintaan tuntuu rovaniemeläisistä kohtuuttomalta ja epäreilulta.

5.5 Matkailun kehittämisen diskurssi

Matkailun kehittämisen diskurssi kulkee yhdessä niin massa- ja liikamatkailun diskurssien kuin myös positiivisen näkökulman ja kestäväntä matkailun diskurssin kanssa. Aasukkaat toivat vastauksissaan esille erilaisia kehitysehdotuksia koskien Rovaniemen massamatkailua. Osa ehdotuksista on neutraaleja ilmaisuja, osa ehdotuksista esitetään ratkaisuna johonkin massamatkailuun liitännäiseen ongelmaan tai muuten kaupungin yleisen viihtyvyyden parantamiseksi.

Näissäkin vastauksissa ilmaisu on pääosin asiallinen ja vastaukset ovat kirjoitettu virkkeet isolla kirjaimella aloittaen ja pisteeseen päättyen. Osa vastauksista on lyhyempiä, kun taas osa pitää sisällään laajempaa pohdintaa matkailuun liittyen. Termi ”kehitys” nousee silmille lukuisissa eri vastauksissa, kuten myös matkailun vaikutukset asukkaisiin sekä toiveet siitä, että matkailijoiden palveluita ja majoitustoimintaa siirrettäisiin kaupungin ulkopuolelle.

”Matkailun kehittäminen pitäisi tapahtua paikallisten asukkaiden ehdoilla ja kuulemana. Tämä kysely on hyvä alku.” (fd4bbca6-7e70-4309-bc05-a137a7f485ea)

”Matkailun merkitys Rovaniemelle ja rovaniemeläisille erittäin merkittävä. On tärkeää kehittää asioita yhteisenä rintamana ja rakentavalla tavalla.” (e5a14802-db0f-404c-bbd4-c5a8e3fdc03d)

Vastaajat tuovat esille omaa suhdettaan Rovaniemeen ja ilmaisevat vastauksissa sitä, kuinka tärkeä kaupunki on heille, kuten myös sitä, kuinka suuressa osassa matkailu kaupungissa on. Vastausten asiallisesta kieliasusta voi päätellä asian olevan vakava, ja kehitysehdotusten tarkoituksena olevan pääasiassa sekä asukkaita, matkailijoita että kaupungin taloutta ja sen yleistä hyvinvointia edesauttavaa. Vastauksissa tuodaan ilmi, että asukkaat mielellään olisivat itse enemmän osana matkailutoimen kehittämistä ja siihen liittyvää päätöksentekoa. Myös osassa vastauksista ilmaistaan epävarmuutta siitä, miten matkailija tulisi kohdata ja miten asukas itse voisi edesauttaa mukavan matkailuelämyksen luomista.

”Kaipasin myös jotakin ohjetta paikallisille. Miten kohdata turisti, ja miten ohjeistaa asiaksystövällisellä tavalla... Että se joulun taika ja positiivinen mielikuva säilyisi koko kaupungissa” (f90dc833-a0fb-4034-8b6a-3fff5d036bff)

Tässäkin diskurssissa on havaittavissa myös negatiivista viestintää matkailun kehittämiseen liittyen. Vastaajat tuovat ilmi, miten matkailun suuri määrä aiheuttaa ahneutta, ja kirjoitetaan, että nykyinen matkailun kehitys tapahtuu rahan kuvan silmissä kiiluen matkailijoiden ehdoilla paikalliset unohtaen. Tähänkin toki tuodaan kehitysehdotuksena jo aiemmin mainittua paikallisten osallistamista, joskin kärkkäämmällä ja intohimoisemmalla kieliasulla, kuitenkin asiallisesti eikä esimerkiksi suurta huutomerkkimäärää käyttäen.

Monessa vastauksessa tulee eri termien kautta ilmi Rovaniemen matkailun sesonkiluontoisuus. Vastauksissa asukkaat ilmaisevat toivovansa, että matkailun aiheuttamia vaikutuksia ja talvisesongin kovaa kiirettä vasten matkailijavirta olisi tasaista vuoden ympäri. Tästäkin aiheesta puhuttaessa kieliasu on asiallinen. Aihetta tuodaan ilmi asiana, jolla olisi suora vaikutus kaupungin viihtyvyyteen ja massamatkailun lieveilmiöiden vähenemiseen. Toki vastauksista löytyy myös sävyiltään turhautuneita kommentteja siitä, että ympärivuotinen matkailukausi olisi negatiivinen asia, joka toisi matkailun haittavaikutukset talven lisäksi myös muille vuodenajoilla, mikä ei olisi vastaajan toiveiden mukaista.

”Kasvun rajat alkavat tulla vastaan, ja turismin määrä alkaa tuotta jo lieveilmiöitä paikallisille. Jatkossa tulisi keskittyä kestävään matkailuun ja matkailun ympärivuotisuuteen” (f351f4f6-400f-4990-9698-e8443a119dd7)

”Rovaniemi kasvattaa koko ajan suositetaan talven lomakohteena. Kaupunki voisi panostaa hieman enemmän imagon kehittämiseen” (edc8be31-59d6-47b7-97b3-bdf22c2820b6)

”Turistikausi ei ole (vielä) ympärivuotinen, matkailun haitat rajoittuvat talvikauteen.” (f6e14a9f-9941-4344-83a1-e30c8c3b585f)

Ympärivuotisuuden lisäksi myös matkailutoiminnan sijainnit ovat herättäneet ajatuksia paikallisten keskuudessa. Rovaniemen keskustaa kuvaillaan matkailun keskittymäksi, jonka pystyisi korjata kehittämällä matkailu- ja majoitusliiketoimintaa kaupungin ulkopuolelle. Näissä vastauksissa kuitenkin tuodaan suuresti myös ilmi luonnon tärkeys, ja kuten edellisessä luvussa kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssia käsitellessä, jälleen sana ”Ounasvaara” toistuu vastauksissa paikkana, joka tulisi säästää rakennustoimilta.

Matkailun kehittäminen näkyy vastauksissa siis rovaniemeläisille tärkeänä aiheena, jossa he olisivat myös itse mielellään osallisena. Matkailun kehittäminen on moniulotteinen asia, johon liittyy niin negatiivis- kuin positiivissävytteisiä vastauksia.

5.6 Lyhyt vuokrauksen diskurssi

Lyhyt vuokraus on ajankohtainen aihe, joka nousi esille myös rovaniemeläisten keskuudessa. Lyhyt vuokrauksen diskurssin alla esiin nousivat useasti termit ”airbnb”, ”lyhyt vuokraus” ja ”vuokra-asunnot”. Tässä diskurssissa on huomattavista intohimoista kielenkäyttöä, niin lyhyt vuokrauksen puolesta kuin sitä vastaan. Huolestuneen sijasta monissa vastauksissa sävy on jopa vihainen tai aggressiivinen. Vaikkakin kieliasu on pääosin edelleen asiallista, ovat vastaukset pidempiä ja löytyy vastauksia, joissa on lopussa monia kysymysmerkkejä.

Lyhyt vuokrausta koskevat ja sitä esille nostavat vastaukset ovat pääosin pidempiä verrattaessa muihin analysoitaviin diskursseihin. Vastauksissa on pääosin enemmän kuin yksi lause, mikä kertoo lyhyt vuokrauksen herättävän rovaniemeläisissä paljon ajatuksia. Vastausten pituudet sekä niiden asiallinen sävy osoittavat, että vastauksia on todella ajateltu niitä kirjoittaessa, ja että lyhyt vuokraus koskettaa monia rovaniemeläisiä tavalla tai toisella.

”Paikalliset unohdetaan täysin. Olen asunut Rovaniemellä kymmen vuotta ja toivoisin muutosta paikallisten huomioimiseen. Lyhytmajoitus olisi ensimmäinen asia, johon puuttumalla parannettaisiin paikallisten oloja.” (8d835f07-7a84-4778-ae02-db51b085f513)

Toistuva teema vastauksissa lyhyt vuokrauksen diskurssin alla on vuokra-asunnot, ja niiden hintataso sekä saatavuus. Lyhyt vuokraus myös niin ikään tuo esiin kirjoituksia siitä, että paikalliset olisivat matkailuelinkeinon edestä kaupungin toimesta sivuutettu. Monessa

vastauksessa kirjoitetaan, että lyhyt vuokraukseen jollain tapaa puuttuminen voisi ratkaista vuokra-asumiseen ja vuokra-asuntojen saatavuuteen liittyvät ongelmat. Osasta vastauksista myös heijastuu pelkoa ja huolestuneisuutta oman asumisen kannalta. Kerrostaloja, joissa lyhyt vuokrausta matkailijoille harjoitetaan, kuvaillaan rauhattomiksi, ongelmallisiksi ja äänekkäiksi.

”Matkailijat vievät ihmisiltä kohtuulliset vuokra-asunnot, huono juttu. Itseäni arveluttaa eniten uskallan muuttaa ikääntyessäni kerrostaloon, kun ei voi tietää saako asua rauhallisessa talossa.” (66a26b9d-acfb-471d-98b0-1614fe0da73d)

Kaikki lyhyt vuokrauksen diskurssin vastaukset eivät kuitenkaan ole negatiivisia tai huolestuneita. Nykyistä toimintamallia kuvaillaan toimivaksi elinkeinon muodoksi, joka verotulojen lisäksi edistää matkailua Rovaniemellä.

”Airbnb toiminnan tulisi saada jatkua sellaisenaan, eikä puuttua matkailua edistävää, työllistävää ja verotuloja tuovaa elinkeinoa. Kaikessa kaupungin järjestelyssä tulisi tukea lyhyt vuokrauksesta, eikä rajoittaa.” (efe414ed-dd28-4734-85f6-3be651a2447e)

Lyhyt vuokraus siis herättää rovaniemeläisissä paljon erilaisia ajatuksia. Vastauksia kuitenkin yhdistää niiden asiallisuus ja taustalla piilevä tunne, oli se sitten intohimoa, aggressiota tai huolestuneisuutta. Monessa vastauksessa oli myös huomattavissa ratkaisukeskeisyys. Vastauksissa nousi esiin toiveita hotellien tai muun majoitustoiminnan rakentamisesta joko kaupunkiin tai sen ulkopuolelle, jotta matkailijoille löytyisi majoitusta vastaisuudessakin. Näin ollen lyhyt vuokrauksen diskurssissa mahdollinen kritiikki on osoitettu enemmänkin lyhyt vuokrauksen järjestäville tahoille sekä kaupungin päätöksenteon elimiin. Vaikkakin lyhyt vuokrausta käyttäviä matkailijoita kuvaillaan esimerkiksi äänekkäiksi ja rauhattomiksi, ei kritiikin aiheena sinänsä ole kaupunkiin kohdistuva massamatkailu, vaan matkailijoiden majoittuminen paikoissa, jotka voisivat olla paikallisten käytössä.

5.7 Turvallisuuden diskurssi

Massamatkailu herätti rovaniemeläisten keskuudessa paljon puhetta turvallisuudesta. Vastauksissa nousee erityisesti esiin liikenneturvallisuus, taksit sekä tasku- ja muut varkaudet. Turvallisuuden diskurssissa vastauksia yhdistää sekä huolestuneisuus että osin myös ärtyneisyys. Vastaukset ovat kuitenkin jälleen kerran kirjoitusasultaan asiallisia ja niissä on käytetty kokonaisia lauseita. Osa vastauksista on yhden virkkeen pituisia, kun taas osa vastauksista on pidempiä. Vastauksista välittyy, että rovaniemeläiset suhtautuvat

turvallisuuteen, niin omaansa kuin matkailijoiden, vakavasti, ja haluavat tuoda ajatuksiaan ja huoliaan esille kirjoittamissaan avoimissa vastauksissa.

Erityisesti liikenneturvallisuus toistuu monessa vastauksessa. Matkailijaa käsitellään jälleen termillä ”turisti” ja kuvailut autoteillä kävelemisestä sekä talviolosuhteissa kokemattomista kuskeista toistuvat monessa vastauksessa. Asukkailla nousee huoli heijastimettomista matkailijoista, jotka kulkevat maanteitä pitkin arvaamattomasti ja aiheuttavat vaaratilanteita. Vastauksista on havaittavissa sekä huolestuneisuutta että pelkoa sekä vastaajien omasta että matkailijoidenkin turvallisuudesta. Myös pelastushenkilökunnan kuormittuminen nousee vastauksissa esiin huolenaiheena, kuten myös pelastustoimien kapasiteetti. Vastauksissa löytyy vertailua matkailijoiden sekä paikallisten saaman hoidon ja hoitokapasiteetin välillä.

”Jatkuvat häiriöt niin liikenteessä kuin kotipihoilla rasittavat todella paljon. Joka päivä sattuu useita vaara- ja häiriötilanteita, vaikka asuu keskustan ulkopuolella. Talviolosuhteissa ajaminen ei ole turistien hommaa. Kapea ”kotitie” on usein tunteja kerrallaan poikki, koska turistit ojassa tms. Mitäpä jos joku sattuu tarvitsemaan ensihoidon apua tai syttyy tulipalo. Ei paikalle pääse edes pelastuslaitos..” (ee5a98f8-8482-4adf-b205-b5179a35bc49)

”Matkailijat kuormittavat sairaanhoito- ja pelastuspalveluita, joita ei ole suunniteltu massoille.” (fd4bbca6-7e70-4309-bc05-a137a7f485ea)

Huolestuneisuuteen ja pelkoon sekoittuu myös ärtymys. Ärtymyssävytteisissä vastauksissa käsitellään kotirauhaa ja yksityisyyttä. Paikallisten asukkaiden turvallisuus herättää huolta, kun matkailijoiden kerrotaan kulkevan asuintonteilla. Osittain aiheeseen sivuaa myös aiemmassa luvussa käsitelty lyhyt vuokrauksen diskurssi, sillä osassa vastauksissa nostetaan esille asuinkerrostaloissa tapahtuvan lyhyt vuokrauksen tuovan mukanaan myös turvallisuusriskejä, kun asuntojen avaimia on numerolukkojen takana saatavilla kadulla, ja avaimilla pääsee myös talon yhteisiin tiloihin, kuten varastoihin.

Massamatkailun sekä yleisesti matkailun kasvaessa asukkaat kertovat myös taksipalveluiden turvattomuudesta. Termi ”pimeät taksi” mainitaan vastauksissa, ja niiden kuvaillaan aiheuttavan erimielisyyksiä ja selvittelyjä. Taksien saatavuutta kuvaillaan myös haastavaksi sekä niitä kuvaillaan epäluotettavaksi ja niiden hintojen kuvaillaan nousseen massamatkailun seurauksena.

”Keskellä tietä kävelevät turistit aiheuttavat vaaratilanteita ja ärtymystä, pimeät taksit aiheuttavat selkkauksia kuten myös kokemattomat autonkuljettajat vaaratilanteita ja onnettomuuksia.” (d53a0f1c-fc70-4d62-a776-d548e54eb460)

Turvallisuuden diskurssin alle asettuvista vastauksista voi tehdä päätelmän, että massamatkailulla on todellisia vaikutuksia turvallisuuteen Rovaniemellä. Turvallisuusongelmat ilmenevät sekä asuintaloissa ja -alueilla, kuten myös maanteilla ja muutenkin liikenteessä. Vastauksissa ei suoranaisesti ilmennyt kehitysehdotuksia turvallisuuden parantamiseksi, mutta vastauksen sävystä on huomioitava, että aihe on rovaniemeläisille tärkeä ja vakava, johon he toivovat parannusta ja muutosta, kuitenkin kenties itse tietämättä miten muutos saataisiin käytännössä aikaiseksi.

6. ANALYYSIN TULOKSET JA POHDINTA

Rovaniemeläisten avoimia vastauksia diskurssianalyysiä analyysitapana käyttäen analysoidessa nousi erityisesti esiin eri diskurssien alle jaettujen vastauksien toistuva asiallisuus ja ajoittainen huolestuneisuus. Keskeisenä huomattavana teemana on kuitenkin myös se, että rovaniemeläiset eivät vastauksissaan muodosta vain yhtä jaettua todellisuutta siitä, miten paikalliset massamatkailuun kotikaupungissaan suhtautuvat.

Joka tapauksessa massamatkailu vaikuttaa rovaniemeläisten elämään tavalla tai toisella, ja rovaniemeläiset kokevat matkailun käsittelyn paikallisten näkökulmasta tärkeänä. Vastauksissa nousee ilmi kotipaikkaylpeys ja -rakkaus, kuten myös oman kotikunnan sekä sen lähiluonnon tärkeys asukkaille.

6.1 Miten rovaniemeläiset puhuvat matkailusta ja massamatkailusta?

Tutkimukseni pääkysymys on, miten matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa. Siihen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan vastaus on enemmän moniulotteinen, johon on olemassa toisistaan eriäviä, kuitenkin yhtä tosia vastauksia. Matkailusta puhutaan niin negatiiviseen kuin positiiviseen sävyyn, osittain neutraalisti, osittain intohimoisesti ja osittain jopa huolestuneeseen tai pelokkaaseen sävyyn.

Matkailu kuitenkin näkyy vastauksissa. Vaikka termejä ”matkailu” tai ”massamatkailu” ei jokaisesta aineiston vastauksesta löydykään, on matkailun sekä massamatkailun vaikutukset huomattavissa rovaniemeläisten vastauksissa. Matkailu vaikuttaa Rovaniemellä paikallisten elämään ja siitä puhutaan asiana, joka Rovaniemellä on, pysyy ja tulee olemaan. Matkailusta puhutaan osittain kehittävään sävyyn ja paikallisilla on ideoita matkailun kehittämiseksi, jotta matkailu olisi mahdollisimman toimivaa niin paikallisille asukkaille kuin myös muualta saapuville matkailijoille.

Kun rovaniemeläiset kertovat matkailusta, on siinä usein otettu huomioon juuri paikallisten viihtyvyys. Vaikka matkailussa vastauksissa ilmenee haittapuolia, ei siitä suinkaan puhuta pelkästään negatiivisesti, eikä siitä pääosin puhuta esimerkiksi uhkana. Siihen toki liittyy huolia, joista paikalliset omissa vastauksissaan kertovat. Huolestuneisuus esimerkiksi turvallisuudesta yltää myös matkailijoihin. Toki esimerkiksi liikenneturvallisuus koskee niin matkailijoita kuin asukkaitakin, joten tästä ei voi suoraan tehdä johtopäätöstä siitä, kuinka empaattisesti paikalliset matkailijat kohtaavat. Vastaukset ovat nimittäin pääosin kirjoitettu neutraalilla ja asiallisella sävyllä, joten siitä on vaikea päätellä mahdollista empatiaa. Vaikka

vastauksissa on huolestuneesti ilmaistu esimerkiksi matkailijoiden heijastimettomuus, ei se suoraan tarkoita, että huoli olisi muussa kuin asukkaan omassa tai muuten yleisessä liikenneturvallisuuksessa. Turvallisuudesta puhuttaessa rovaniemeläiset toivat useasti esiin matkailijoiden taitamattomuutta liikenteessä. Tämä voi toki johtua myös tietämättömyydestä siitä, miten arktisissa tai vieraisissa olosuhteissa tulisi liikenteessä toimia. Luvussa 2.3 toin kuitenkin esiin, miten Krippendorfin (2011) mukaan stereotyyppinen matkailija ajattelee vain itseään, unohtaa normaalit käytösmallinsa ja käyttäytyy kohteessa paikallisten tapojen vastaisesti ja muutenkin yleisesti niin kuin ei pitäisi. Tämä aiheuttaa kriittisiä ajatuksia paikallisten keskuudessa. (Krippendorf, 2011.)

Matkailusta puhuttaessa rovaniemeläisille tulee turvallisuuden lisäksi myös muita miellelyhtymiä. Pohdintaa aiheuttavat niin matkailun kehitys ja ympäristöystävällisyys, luonnonsuojelu, asumiseen liittyvät kysymykset sekä massamatkailun kaupallisuus. Paljon on puhetta siitä, kuinka eri lailla matkailu todella vaikuttaa rovaniemeläisiin eri tavoilla ja eri näkökulmista. Kuitenkin huomaa, että kun rovaniemeläiset puhuvat kotikaupunkinsa matkailusta ja massamatkailusta, siinä monessa vastauksessa korostuu rovaniemeläisten ylpeys ja rakkaus, mitä he tuntevat kotikaupunkiaan kohtaan.

6.2 Rovaniemen matkailu asukkaiden näkökulmasta

Luvussa 3.3 käsittelin julkista keskustelua Rovaniemelle kohdistuvasta matkailusta. Kuten keskusteluissa todettu, vaikuttaa Rovaniemelle kohdistuva matkailu paikallisten elämään monella eri tavalla myös heidän omien vastaustensa perusteella. Arjessa rovaniemeläiset kertovat kohtaavansa matkailijoita etenkin talven vilkkaimmalla matkailusesongilla ja kaupungin keskustassa. Osassa vastauksista kerrotaan, että matkailijoita ei liiammin kohtaa keskustan ulkopuolella, esimerkiksi omakotitaloalueilla. Matkailijoita kohdataan niin ruokakaupoissa, liikenteessä ja katukuvassa, ja joidenkin vastausten mukaan myös asutuksessa, esimerkiksi lyhytvuokraustoiminnan kautta tai yksityisille tonteille eksyneistä revontulien katsojista.

Kuten luvussa 3.1 käsittelin, matkailijoita Rovaniemelle houkuttelevat muun muassa sen sijainti Napapiirillä, arktiset ilmiöt, kuten revontulet sekä joulupukin tapaaminen sekä yleinen joulutunnelma (Hautajärvi, 2023; Ilola, ym., 2015; De la Barre, ym., 2016). Rovaniemeläiset kiittävät matkailua sen tuomista palveluista, kuten esimerkiksi hyviksi kuvailuista ravintoloista, joita Rovaniemellä ei ilman matkailutoimintaa välttämättä olisi. Osa paikallisista kertoo myös ilahtuvansa matkailijoiden tuomasta elosta ja vilkkeestä kaupungissa, ja osa kertoo

pitävänsä keskustan jouluvaloista ja -koristeista, jotka valaisevat katukuvaa talven matkailukaudella. Osa paikallisista taas kokee suuren matkailijamäärän keskustassa ja asuinalueilla häiritsevänä, ja kuvailee matkailutoimintaa joulukoristeineen liian kaupalliseksi. Koska Rovaniemen, ja osaltaan jopa Suomen, suurimpia vetonauvoja ovat talvi ja joulukoristeet (Ilola, ym., 2015; Visit Finland, 2023), eivät siihen liittyvät pitkäaikaiset joulukoristukset ole aiheettomia. Todennäköistä on, että ilman kaupunkiin kohdistuvaa suurta matkailua kaupungin jouluilme ei olisi yhtä pitkäkestoinen kuin se nykyhetkellä on. Myös paikallisten kriittiset tekstit Rovaniemen joulun ja matkailun kaupallisuudesta ovat linjassa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kanssa. Luvussa 2.1 massamatkailua käsitteellistäessäni ilmaisin, että tämän tutkimuksen kontekstissa massamatkailulla tarkoitan suuren volyymin kaupallista liiketoimintaa. Kaupallisuus ulottuu matkailussa myös matkojen myynnin lisäksi juuri erilaisiin koristeisiin, matkamuihin sekä muihin taloudellisia hyötyjä luoviin ratkaisuihin matkailuliiketoiminnassa. Kuten luvussa mainittu, on massamatkailu merkittävää, huomattavaa ja näkyvää, ja paikallisten ei ole helppoa irtaannuttaa siitä itseään. (Vainikka, 2017.) Ei siis ole ihme tai yllätys, että rovaniemeläisillä on erilaisia ajatuksia, kritiikkejä sekä kehumisen aiheita matkailua kohtaan, sekä että he voivat kuvailla sitä monin eri tavoin.

Paikalliset tuovat myös vastauksissaan ilmi, että kokevat matkailun tuovan kaupunkiin sekä työpaikkoja että tuloja esimerkiksi myös verojen muodossa. Tuloja kuvaillaan tulevan myös lyhyt vuokrauksen muodossa, mutta itse lyhyt vuokraus on paikallisten keskuudessa kiistanalaisempi aihe. Kaupallista yritystoimintamaista lyhyt vuokraustoimintaa kuvaillaan paljolti kriittisesti rovaniemeläisten toimesta. Lyhyt vuokraustoiminnan kuvaillaan tuovan taloyhtiöihin ja kerrostaloihin rauhattomuutta, meteliä sekä turvattomuutta. Moni kommentoi myös lyhyt vuokraustoiminnan vaikuttavan negatiivisesti vuokra-asuntojen saatavuuteen ja ilmaisi pelokkaaseen sävyyn huolestuneisuuttaan siitä, mikäli he uskaltaisivat tulevaisuudessa esimerkiksi eläkeikäisinä muuttaa kerrostaloon asumaan, jos siellä olisi mahdollisesti rauhattomuutta lyhyt vuokrauksen takia.

Matkailua kuvaillaan monella eri tavalla. Matkailijoita kuvaillaan rauhattomina, meluisina ja tilaa vievinä, mutta myös ilahduttavina ja iloisina. Matkailun kuvaillaan tuoneen elämää kaupunkiin palveluineen, mutta myös tuovan ahdistusta ja tuntemuksia siitä, että paikalliset eivät itse halua enää viettää aikaa kaupungin keskustassa matkailun keskellä. Matkailu saa aikaansa niin erilaisia tunnelataumia paikallisissa asukkaissa aina neutraalista näkökulmasta intohimoiseen. Kuitenkin tulee ottaa huomioon, että kirjoittamissaan avoimissa vastauksissa paikalliset kirjoittivat matkailusta pääosin asiallisen neutraalisti, mikä voi osoittaa osaltaan

kunnioitusta matkailijaa tai ylipäänsä Rovaniemen matkailutilannetta kohtaan, kuten myös tilanteen vaativaa vakavuutta ja todellisuutta.

6.3 Matkailu osana rovaniemeläisten arkea

Se, että Rovaniemi on Suomen toiseksi suurin matkakohde (Business Rovaniemi), oli huomattavissa myös siinä, miten paikalliset kertovat kohdanneensa matkailua arjessaan. Rovaniemeläisten kirjoittamat avoimet vastaukset osoittavat, että matkailu todella on osa paikallisten arkea – he kohtaavat matkailua jokapäiväisessä elämässään monella eri tavalla, kuitenkin, etenkin suurimman matkailusesongin aikana, lähes poikkeuksetta päivittäin. Paikalliset kertovat kohtaavansa matkailijoita kaupungin keskustassa, kaupoissa ja palveluissa. Osa kuvailee matkailijoiden jopa aika-ajoin eksyvän kaupungin keskustan ulkopuolisille asuinalueille esimerkiksi revontulia katselemaan. Vastauksista ei pysty suoraan päättelemään, ovatko rovaniemeläiset suorassa kontaktissa matkailijoiden kanssa näissä arkisissa kohtaamisissa. Vastaukset ovat pääosin etäisiä, luoden aseman, jossa on matkailijat ja paikalliset erikseen ilman kosketuspintaa ja kontaktia. Toki löytyi myös vastauksia, joissa matkailijoiden iloisuutta ja hyvää ilmapiiriä keuhuttiin ja ilmaistiin, että kirjoittaja olisi kiinnostunut oppimaan, miten matkailijan voisi kohdata paremmin ja näin voisi olettaa, että osa rovaniemeläisistä myös keskustelelee matkailijoiden kanssa ilman esimerkiksi työtehtävän sitä vaatimatta.

Vastauksissa on huomattavissa luvussa 2.3 tuomaani ilmiötä, jossa kaupungin muutos pelkästä asuinpaikasta matkakohteeksi luo erottelevan aseman matkailijoiden ja paikallisten kanssa, kun toisista tulee vieraita ja toisista kenties tahtomattaan majoittajia. Pahimmillaan tämä voi johtaa paikallisten vihamielisyyteen matkailijoita kohtaan. (Krippendorf, 2011.) Tämän diskurssianalyysin tulosten perusteella en sanoisi, että rovaniemeläiset kohtaisivat matkailijoita vihamielisesti vaan enemmänkin jopa huolestuneesti tai varoen. Matkailu on suuresti vallassa Rovaniemellä ja se aiheuttaa arjessa huolia omasta asumisesta, turvallisuudesta sekä tuttujen ulkoilukohteiden säilymisestä.

Vastauksista voi tehdä myös sen johtopäätöksen, että myös sellaiset rovaniemeläiset, jotka eivät suoraan työskentele matkailuelinkeinon parissa, kohtaavat matkailua arjessaan, jos ei fyysisesti niin ainakin ajatuksen tasolla. On havaittavissa, että matkailu on paljon rovaniemeläisten mielissä ja pohdinnassa, osana paikallisten keskusteluja niin hyvässä kuin pahassa. Matkailu aiheuttaa paikallisissa eri skaalan tunteita: ylpeyttä, iloa, surua, ahdistusta, epävarmuutta, huolestuneisuutta ja jopa pelkoa. Nämä tunteet vaikuttavat paikallisten ajatuksiin ja

suhtautumiseen matkailua kohden, kuten myös siihen, miten he matkailua käsittelevät. Myös esimerkiksi huoli itselle tärkeiden luonto- ja ulkoilukohteiden säilymisestä on paljon rovaniemeläisten ajatuksissa ja varmasti vaikuttaa heidän arkeensa. Muutenkin kaupungin suunnittelu- ja kehitysprojektit tuovat osalle rovaniemeläisistä huolia, sillä he kokevat, että kaupunki nostaa matkailuelinkeinon sekä matkailijat suunnittelussaan paikallisia korkeampaan arvoon.

Yksimielinen näkemys rovaniemeläisten kotikaupunkiin tulevaa matkailua kohteen ei ollut oletettavissakaan. Esimerkiksi Puolan Krakovassa massamatkailu aiheuttaa paikallisissa myös tunteita laajemmassa skaalassa negatiivisesta positiiviseen ja neutraaliin aiheuttaen myös erimielisyyksiä paikallisten välillä (Szromek ym., 2019), sekä Islannin Reykjavikissa paikallisten suhtautuminen ei ole yksimielistä, vaikkakin pääosin neutraalia (Sæþórsdóttir, ym., 2020). Näin ollen laaja kirjo tunteita ja ajatuksia matkailua kohtaan ei ole yllättävää.

Rovaniemellä on siis lähes mahdoton välttyä matkailulta paikallisten normaalissa arjessa. Se tuo palveluita, joita käyttävät niin paikalliset kuin matkailijat, sekä valtaa eritoten keskustan katukuvan. Se nousee paikallisten ajatuksiin myös silloin, kun he eivät sitä fyysisesti kohtaa ja aiheuttaa huolta kaupungin luontokohteiden sekä viihtyvyyden säilyvyydestä kaupunkisuunnittelussa myös suurimman matkailusesongin ulkopuolella. Rovaniemeläiset toivovat, että he saisivat enemmän päätösvaltaa ja tietoa kaupungin matkailusuunnittelusta, sillä matkailun vaikutukset heidän arkeensa ovat selkeitä. Näin ollen rovaniemeläiset kokevat, että saamalla äänensä kuuluviin he voisivat vaikuttaa siihen, miten matkailu heidän mielessään pyörii sekä siihen, miten se todella vaikuttaa heihin niin arjessa, vapaa-ajalla ja ajatuksissa.

6.4 Onko Rovaniemen matkailu paikallisten mukaan liikamatkailua?

”Liika on liikaa” on sanonta, mikä toistui monessa rovaniemeläisten vastauksista. Liikamatkailun diskurssi oli huomattavasti aineiston diskursseista suurin, mikä ilmaisee, että kaupunkilaiset todella kokevat, että massamatkailu Rovaniemellä yltää usein liikamatkailun puolelle erityisesti talven matkailusesongin aikana. Liikamatkailu herättää kaupunkilaisissa huolestuneisuutta esimerkiksi ruuhkien ja luontokadon takia. Kaupungin infrastruktuurin kuvaillaan olevan liian pieni palvelemaan niin suuria matkailijamassoja, mitä Rovaniemelle parhaimmillaan saapuu. Nämä kommentit ovat kuin suorassa linjassa liikamatkailun yleispiirteiden kanssa. Luvussa 2.2 avaamani liikamatkailun tunnistuspiirteet sisältävät juurikin kohteen fyysisen kapasiteetin ylittymisen, kaupungin muuttumisen kaupalliseksi

matkakohteeksi enemmän kuin asuinpaikaksi, yleisen ruuhkautumisen ja luonnon kulumisen (Tas Gürsoy, 2019; Milano ym., 2014; Sæþórsdóttir, ym., 2020).

Asukkaat monen eri diskurssin alla ilmaisevat pettyneeseen sävyyn, kuinka kaupunkia kehitetään enemmän matkailun ja matkailijoiden kuin paikallisten ehdoilla ja tarpeiden mukaan. Huolenaihetta herättää myös massamatkailun kestävyys. Asukkaat kirjoittavat toivovansa kestäviä ratkaisuja massamatkailuun ja kokevansa, että kestävyys ja vastuullisuus matkailussa jäävät taloudellisen tuoton jalkoihin. Huolenaiheita aiheuttavat myös kasvaneen matkailun johdosta tehdyt rakennussuunnitelmat. Erityisesti Ounasvaara nousi tapetille monessa eri vastauksessa. Asukkaat ilmaisevat Ounasvaaran tärkeyttä niin itselleen, kaupungille kuin myös matkailijoille. Muutenkin lähiluonnon merkitys korostuu monissa paikallisten kirjoittamissa avoimissa vastauksissa. Vastauksissa heijastuu ärtymys ja jopa aggressio sitä kohtaan, että matkailun kasvun takia lähiluontoon, kuten juuri Ounasvaaralle, rakennettaisiin majoitustoimintaa matkailijoita varten.

Massa- ja liikamatkailun suhde kestävyteen on kinkkinen. Luvussa 2.4 käsittelin sitä, onko massamatkailun mahdollista olla kestävä, eikä vastaus kysymykseen ole yksinkertainen. Kestävä matkailu huomioi ja tukee kaikkia matkailun osa-alueita sekä sidosryhmiä ilman ekologisia, sosiaalisia tai taloudellisia haittoja (Krippendorf, 2011). Huoli massamatkailun mahdollisesta kasvusta liikamatkailuun sekä sen aiheuttamista vaikutuksista esimerkiksi lähiluontoon on massamatkailukohteissa yleistä, joten rovaniemeläisten vastaukset aiheeseen liittyen ovat linjassa luvussa 2.4 käsittelemäni teorian kanssa. Matkailun vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan ovat suuret sekä isolla että pienellä mittakaavalla maailmassa, ja sen kestävyden parantamiseksi on tärkeää kehittää matkailusta kaikilla osa-alueilla kestävämpää (Saarinen, 2014). Rovaniemeläiset itsekkin nostivat vastauksissaan erilaisia ideoita, miten liikamatkailun aiheuttamia vaikutuksia voisi minimoida niin paikallisten kuin matkailijoiden viihtyvyyden parantamiseksi, kuten myös luonnon säilyttämiseksi.

Majoitustoiminta on myös suuri puheenaihe rovaniemeläisten keskuudessa, ja se liittyy vahvasti kysymykseen siitä, onko Rovaniemelle kohdistuva massamatkailu yltänyt paikallisten mukaan liikamatkailun puolelle. Yksinkertaisuudessaan voisi tiivistää, että rovaniemeläiset kokevat huolestuneeseen, joskin asialliseen sävyyn, että kaupungin keskustassa ei ole tarpeeksi kaupallisia, eli ei yksityisten tahojen ylläpitämiä, majoitusmahdollisuuksia suurille matkailijamassoille. Liikamatkailun diskurssiin voi sen aladiskurssiksi liittää lyhytвуokrauksen diskurssin. Monessa intohimoisemmassa vastauksessa lyhytвуokraukseen liittyen nousi ilmi, että matkailijoille tarkoitettut ja myydyt lyhytвуokrauskohteet sijoitetaan asuinkerrostaloihin ja

tästä syystä pitkäaikaisia vuokra-asuntoja on vaikeampi löytää sekä niiden hinnat ovat nousseet. Matkailun kehittämisen diskurssissa nousi monessa vastauksessa esiin ratkaisukeskeisyys ja idea, että lisää kaupallista majoitustoimintaa tulisi rakentaa kaupungin ja Ounasvaaran ulkopuolelle, esimerkiksi lähemmäksi Napapiiriä ja Joulupukin pajakylää.

Huoli kaupungin kaupallisen majoitustoiminnan vähäisyydestä on ajankohtainen. Luvussa 3.2 toin esille Rovaniemen vuoden 2025 matkailu- ja majoitustilastoja, joista on selkeästi huomattavissa, että rekisteröimätöntä majoitustoimintaa oli kapasiteetiltaan selkeästi enemmän kuin rekisteröityä majoituskapasiteettia (Visitory). Tämä siis myös paikallisten oman kertoman mukaan näkyy kaupungissa, erityisesti kerrostaloissa, matkailijoiden suurena määränä sekä kasvaneena rauhattomuutena. Tilastoista voi myös päätellä sen, että koska rekisteröimätöntä majoitusta on niin paljon, on osa rovaniemeläisistä myös rekisteröimättömien majoitusten ylläpitäjiä ja saavat siitä itselleen taloudellisia hyötyjä ja tuloja. Tämä näkyy myös lyhytvuokrauksen diskurssissa eriävinä vastauksina, joissa kaikissa kirjoitusasu ja asenne lyhytvuokrausta kohtaan ei suinkaan ollut vain negatiivinen. Kasvaneen massamatkailun, ja kenties liikamatkailun, sekä lyhytvuokrauksen takia osa rovaniemeläisistä kertoi kyselyssä pohtineensa kaupungista pois muuttoa tai kauheksivan ajatusta siitä, uskaltaako kerrostaloon muuttaa vanhemmalla iällä. Osassa vastauksissa asuntojen hintojen kuvaillaan nousseen niin, ettei paikallisilla ole enää varaa asua niissä. Juuri asuntojen hintojen nousu ja matkailusta johtuva paikallisten poismuutto ovat massa- ja liikamatkailuun liitännäisiä negatiivisia vaikutuksia (Krippendorf, 2011).

Kaiken kaikkiaan liikamatkailun diskurssi on Rovaniemen paikallisten asukkaiden keskuudessa vahva ja voi sanoa, että suuri osa paikallisista asukkaista puhuu paikallisesta massamatkailusta liikamatkailuna. Kuitenkin, kuten olen aiemminkin analyysia läpi käydessäni huomioinut, ei tästäkään aiheesta ole olemassa vain yhtä todellisuutta. Moni rovaniemeläinen kommentoi myös turhautuneeseen sävyyn kokevansa negatiivisen keskustelun massamatkailun sekä mahdollisen liikamatkailun ympärillä häiritseväksi. Monessa vastauksessa tuotiin ilmi ärsyyntyneisyyttä siitä, että matkailusta levitetään liian negatiivista ja liikamatkailuun osoittavaa kuvaa, joka mahdollisesti ajaisi matkailijat pois. Vastauksissa painotetaan, että matkailusta tulisi olla Rovaniemellä kiitollisia, sillä se tuo kaupunkiin tuloja, työpaikkoja, palveluita sekä eloisuutta. Näin ollen matkailu ei suinkaan olisi liikamatkailua, vaan enemmänkin toivottua ja kaupungin tarpeisiin ja kapasiteettiin sopivaa massamatkailua.

6.5 Analyysin johtopäätökset

Tutkimukseni pääkysymys on: Miten matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa? Ja alakysymykset ovat: Miten rovaniemeläiset kuvailevat Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua?; Miten rovaniemeläiset kertovat kohdanneensa matkailua arjessaan? sekä Esiintyykö rovaniemeläisten vastauksissa liikamatkailun diskursseja? Tutkimusaineiston ja siitä tekemäni diskurssianalyysin avulla sain tutkimuskysymyksiini kattavia ja monipuolisia vastauksia.

Matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa monella eri tavalla, monesta eri näkökulmasta ja eri aiheita korostaen. Aihe herätti niin negatiivisia, positiivisia kuin neutraaleja vastauksia sekä nosti puheenaiheeksi myös matkailun kestävän kehityksen ja luonnonsuojelun, lyhytvoakraustoiminnan sekä turvallisuuden. Aihe herättää kaupunkilaisissa huolestuneisuutta omasta asumisesta ja arjesta, itselle tärkeästä lähiluonnon säilymisestä sekä matkailijoiden että paikallisten turvallisuudesta esimerkiksi liikenteessä. Matkailusta puhutaan pääosin asiallisesti, joskin osittain myös intohimoisesti tai vähemmällä innostuksella. Huomattavaa on, että suurimman intohimon tai jopa aggressiivisen sävyn sisältäneet vastaukset olivat lähinnä negatiivisia, ja positiiviset vastaukset eivät kirjoitusasunsa puolesta pitäneet sisällään yhtä suurta intohimoa. Vastauksista huomaa, että rovaniemeläiset, kuten ihmiset yleisestikin, ovat keskenään erilaisia eivätkä samasta kotipaikasta huolimatta jaa samoja ajatuksia keskenään, mikä aiheuttaa erilaisia näkökulmia heidän kirjoittamissaan vastauksissa ja tuntemissaan kokemuksissa. Kaiken kaikkiaan matkailu ja massamatkailu esiintyvät rovaniemeläisten kirjoittamissa vastauksissa monin eri tavoin, osoittaen, että matkailu on rovaniemeläisiä laajalti koskettava ilmiö, joka vaikuttaa heidän elämäänsä joko suoraan tai välillisesti ja herättää keskustelua ja ajatuksia myös matkailusesongin ulkopuolella. Rovaniemeläiset kokevat, että matkailu tuo kaupunkiin toivottuja tuloja, mutta toivovat, että sen lieveilmiöt eivät uhkaisi kotirauhaa tai lähiluontoa. He myös toivovat, että pääsisivät itse osaksi kaupungin matkailunkehittämistoimintaa.

Rovaniemelle kohdistuvaa matkailua kuvaillaan niin ikään monesta eri näkökulmasta. Kuvailevia sanoja, joita vastauksissa käytettiin, oli muun muassa ”eloisa” ja ”rauhaton”. Toisaalta matkailun kuvailtiin tuovan kaupunkiin iloa ja eloa, toisaalta meteliä, rauhattomuutta ja liiallista kaupallisuutta. Matkailua kuvaillaan tulonlähteenä, ja asiana, jota kohtaa paljolti etenkin kaupungin keskustassa.

Arjessaan rovaniemeläiset kertovat kohtaavansa matkailua runsaasti. Vastauksista voi myös tehdä johtopäätöksen, että matkailu pysyy rovaniemeläisten mielessä myös vapaa-ajalla ja suurimman matkailusesongin, eli talvisesongin, ulkopuolella. Sen lisäksi, että matkailijoita kohtaa fyysisesti niin kaupungissa kuin ruokakaupoissa ja jopa keskustan ulkopuolisilla asuinalueilla, pysyy matkailu rovaniemeläisten mielessä muutenkin. Matkailijat aiheuttavat paikallisissa huolestuneisuutta esimerkiksi liikenteessä, mikä saa aikaan ajatuksia turvallisuudesta fyysisten kohtaamisten ulkopuolellakin. Kaupungin majoituskapasiteetin puute aiheuttaa paikallisissa huolta lähiluonnon, kuten Ounasvaaran, säilymisestä rakentamisen uhan alla, sekä myös pohdintaa siitä, uskaltaako määrällisesti suuren lyhytvookraustoiminnan takia asua kerrostalossa kaupungin keskustassa.

Kysymys liikamatkailusta on jo sen määrittelemisen takia kinkkinen, sillä moni ihminen voi määritellä liikamatkailun eri tavalla omien lähtökohtien mukaan. Rovaniemeläisten avoimissa vastauksissa löytyi lukuisia kirjoituksia, jotka viittaavat vahvasti siihen, että rovaniemeläiset kokevat Rovaniemelle suuntautuvan massamatkailun nousseen liikamatkailun tasolle. Liikamatkailun diskurssissa nousi useasti itsessään sana ”liika” kuten myös sanonta ”liika on liikaa”, ja monesti todettiin, että matkailua on liikaa, kaupallisuutta on liikaa ja matkailijoita on liikaa. Palveluiden ja asuntojen hintojen kuvailtiin olevan liikaa. Liikamatkailun diskurssiin ovat vahvasti yhteydessä myös lyhytvookrauksen diskurssi sekä kestävän matkailun ja luonnonsuojelun diskurssi. Massamatkailun kasvua kuvaillaan huolestuneesti ja ärtyneesti, osittain vastauksista paistaa epätoivo rakkaan lähiluonnon säilymisestä, erityisesti suuren volyymin lentomatkailun aiheuttamista päästöistä sekä suurten matkailijamassojen aiheuttamasta turvattomuuden tunteesta, joka ilmenee esimerkiksi epäluotettavina takseina ja taskuvarkauksien nousseena määränä, kuten myös kerrostaloissa ilmenevänä levottomuutena, jonka kuvaillaan johtuvan lyhytvookrauksesta. Lyhytvookrauksen ja siihen liitännäisten ongelmien diskurssi on laaja, mikä ilmaisee, että laaja osa rovaniemeläisistä kokee, että kaupungin massamatkailu on kasvanut liikamatkailun rajan yli. Mahdollisen liikamatkailun vaikutusten minimoimiseksi olisi tärkeää ottaa Rovaniemen paikalliset osaksi päätöksentekoa kaupungin matkailutoimintaa kehittäessä ja parantaessa.

Tutkimustulokset herättävät myös ajatuksia Rovaniemen massamatkailun vastuullisuudesta. Luvussa 2.4 pohdin, voiko massamatkailu olla kestävä. Kysymykseen ei ole selkeää yksiselitteistä vastausta, vaikka kestävyys on matkailussa tavoiteltavaa niin ympäristön, talouden kuin yhteiskunnankin kannalta. Rovaniemeläisten omissa vastauksissa kestävyydestä ja luonnonsuojelusta puhuttiin näitä tavoittelevaan sävyyn ja ilmaistiin huolta niiden

toteutumisesta massamatkailun keskellä. Vastauksista voi huomata, että paikalliset tuntevat vahvasti Rovaniemeä kohtaan sekä kotina että luontokohteena ja he haluavat säilyttää luonnon monimuotoisuuden ja kaupungin viihtyvyyden. Luonnon tärkeys nousi esiin monessa eri diskurssissa, joten erityisesti huomiota tulisi matkailua kehittäessä antaa luonnon säilyttämiseen ja ylläpitoon. Vastauksissa ilmaistiin, että vaikka kaupunkilaisilla onkin toiveita kaupungin ja sen matkailun kestävä kehityksen osalle, ei siihen suoraan osattu antaa suoraa ratkaisua.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen tuloksina voin sanoa rovaniemeläisten kokevan vakavasti heidän kotikaupunkiinsa kohdistuvan matkailun. He kohtaavat matkailua tavalla tai toisella päivittäin, ja se on myös heidän mielessään päämatkailusesongin ulkopuolella. Osa rovaniemeläisistä on huolissaan matkailun aiheuttamista ilmiöistä, kuten asuntojen saatavuudesta ja hintojen noususta, lyhyt vuokrauksesta, turvallisuudesta sekä kestävydestä. Luonto on tärkeä osa Rovaniemeä, ja sen säilyvyys tahdotaan taata. Matkailu ja matkailijat eivät suinkaan ole paikallisten vihan kohteena, vaan kaupunkilaiset haluavat taata viihtyvyyden kaikille Rovaniemellä oleville, niin paikallisille kuin matkailijoillekin. Moni rovaniemeläinen kokee, että matkailu on kaupungissa laitettu etusijalle ja paikalliset toiveineen ja hyvinvointineen jätetty matkailutoiminnan varjoon. Vaikka rovaniemeläiset ovat matkailusta todella tietoisia ja haluavat olla mukana matkailun suunnittelussa ja Rovaniemen matkakohteena kehittämisessä, on Rovaniemi heille ennen kaikkea rakas ja tärkeä koti, joka on heille ylpeyden aihe ja enemmän kuin kansainvälisesti suosittu matkakohde.

7. YHTEENVETO

Kuten ennakkoon oletinkin, ja tulkinnallisuuden paradigman mukaisesti, ei ole yhtä suoraa vastausta siihen, miten rovaniemeläiset suhtautuvat matkailuun kotikaupungissaan, vaan asiassa on olemassa rinnakkaisia todellisuuksia, jotka ovat keskenään kaikki yhtä todellisia. Matkailu vaikuttaa rovaniemeläisten arkeen joko suorasti tai epäsuorasti, näkemyksen mukaan joko positiivisesti, neutraalisti tai negatiivisesti. Matkailukohtaukset eivät jää pelkästään fyysisiin kohtaamisiin, vaan ajatukset, keskustelut ja pohdinnat matkailusta pyörivät rovaniemeläisten mielessä niin arjessa kuin vapaa-ajalla.

Tutkimusaineistossa nousi toistuvasti esille esimerkiksi sellaisia termejä kuin ”asuminen” tai ”asunnot”, ”Airbnb”, ”Ounasvaara”, ja ”luonto”. Myös esimerkiksi termi ”eloisuus” mainittiin vastauksissa useamman kerran. Toistuvat termit tuotiin esiin niin intohimolla kuin neutraalilla sävyllä, ja vastauksissa oli tulkittavissa monenlaisia tunteita ja suhtautumisnäkökulmia laidasta laitaan: oli huolestuneisuutta, epävarmuutta, epätoivoa ja jopa pelkoa, kuten myös innokkuutta, ylpeyttä ja iloa. Samaa matkailuun ja massamatkailuun liitännäistä ilmiötä kuvailtiin eri näkökulmista niin positiivisesti kuin negatiivisestikin. Matkailusta ja matkailijoista käytettiin paljon yleisesti negatiivissävytteisiä termejä ”turismi” ja ”turisti”, mutta koska nämä termit ovat myös laajasti käytössä yleisessä puhekielessä, en tulkitsisi näiden termien käyttöä suoraan negatiiviseksi kuvailuksi matkailusta. Muita käytettyjä termejä matkailijoista olivat esimerkiksi ”vieras” ja ”asiakas”.

Tutkimus osoittaa, että rovaniemeläisten suhtautuminen kotikaupunkinsa massamatkailuun ei suinkaan ole yksiselitteistä, vaan asia on moniulotteinen. Se, mikä vastauksissa on huomattavaa, on niiden asiallinen sävy. Lähestulkoon kaikki tutkimusaineiston vastaukset olivat asialliseen sävyyn kirjoitettuja, mikä osoittaa, että Rovaniemen matkailu on paikallisille vakava ja tärkeä aihe, johon todella halutaan ottaa kantaa ja vaikuttaa, sen sijaan, että vastauksia olisi kirjoitettu esimerkiksi vitsitarkoituksessa tai muuten epätosissaan. Matkailu kosketta rovaniemeläisiä, ja he ovat kotikaupungistaan ylpeitä. He haluavat säilyttää kaupungin yleisen viihtyvyyden niin asukkaille kuin matkailijoillekin, jotta kaupunki antaisi mahdollisimman paljon kaikille osapuolille, jota matkailu suorasti tai epäsuorasti koskettaa. Erittäin tärkeää rovaniemeläisille on, että he pääsisivät itse osaksi kaupungin suunnittelua matkailun osalta. Heidän suhtautumisestaan matkailuun riippumatta, he arvostavat kotikaupunkiaan ja ymmärtävät sen arvon myös matkailulle ja matkailijoille. Tärkeää olisi, että kaupunki säilyttäisi viihtyvyytensä palveluineen sekä lähiluontoineen kestävästi tulevaisuudessa niin, että siellä

olisi viihtyisää niin paikallisten kuin matkailijoidenkin näkökulmasta. Kaiken kaikkiaan rovaniemeläisten kirjoituksissa, niin massamatkailun ilmiöitä negatiivisesti kuin positiivisesti kommentoidessa, nousi esille luonnon tärkeys sekä rakkaus ja ylpeys omaa kotikaupunkia kohtaan.

Rovaniemeläisten vastaukset, niistä muodostunut tutkimusaineisto ja siitä tehdyt tulkinnat kulkevat yllättävän paljon samassa linjassa teoreettisen viitekehyksen kanssa. Erityisen mielenkiintoista on, että Krippendorfin (2011) alun perin vuonna 1987 kirjaamat massaturismia koskevat matkailijan ja paikallisen välisen suhteen piirteet ovat ajankohtaisia edelleen myös rovaniemeläisten omassa kirjallisessa tulkinnassa ajatuksistaan. Myös luvussa 2.1 ja 2.2 esittelemäni massa- ja liikamatkailun piirteet ovat huomattavissa rovaniemeläisten vastauksissa vahvistaen tulosta siitä, että nämä ovat ilmiöitä, jotka rovaniemeläiset aidosti kokevat kotikaupungissaan niin positiivisine kuin negatiivisine sivuvaikutuksineen. Myös rovaniemeläisten nostamat huolet massamatkailun kestävydestä ja vastuullisuudesta ovat linjassa luvun 2.4 kestävyyspohdinnan kanssa.

Tutkijana rovaniemeläisten vastaukset olivat suinkin mielenkiintoista ja myös mielekästä luettavaa. Rovaniemeläisiä yhdistää rakkaus omaa kotikaupunkia kohtaan ja sen huomioiminen ensisijaisesti kotipaikkana, mutta myös matkakohteena, jossa toivovat sekä paikallisten että matkailijoiden viihtyvän. Matkailijat kohdataan varoen ja ulkopuolelta, matkailun negatiiviset lieveilmiöt eivät ole toivottuja ja aiheuttavat paljon keskustelua. Kuitenkin kotikaupunkia toivotaan myös kehitettävän matkakohteena etenkin kohti kestävämpää ja ympäristöä suojelevaa suuntaa, jossa lisää majoitustoimintaa tuotaisiin kaupungin ulkopuolelle säästämällä Ounasvaaran ja vähentämällä lyhytvuokrauksen määrää. Kuten sanottu, ei rovaniemeläisten suhtautumista massamatkailuun voi asettaa yhteen muottiin tai lokeroon, mutta yhteisiä pääpiirteitä on huomattavissa.

En ollut asettanut itselleni ennako-olettamaa tutkimuksen tuloksista, muuta kuin että en uskonut sieltä tulevan vain yhtä todellisuutta tai yhtenäistä vastausta. En olisi osannut odottaa, kuinka paljon rovaniemeläisten vastaukset ja tutkimuskysymysten vastaukset ovat linjassa teoreettisen viitekehyksen kanssa enkä ehkä myöskään niin suurta tunteiden kirjoa, mikä rovaniemeläisten vastauksissa ilmeni. Erittäin mielenkiintoista oli huomata, kuinka paljon positiivissävyytteisiä kirjoituksia rovaniemeläiset ovat matkailusta kirjoittaneet. Kuten luvussa 3.3 kirjoitin, on julkinen keskustelu Rovaniemen matkailusta usein ollut huomattavan negatiivissävyytteistä, ja oli kiinnostavaa todistaa tällä tutkimuksella täysin negatiivinen narratiivi vääräksi. Minusta oli hienoa huomata, miten laajasti eri ajatuksia rovaniemeläisillä

matkailua ja massamatkailua kohtaan on, sekä kuinka he ovat todella aidosti kiinnostuneita Rovaniemen matkailusta ja sen kehittämisestä. Myös kirjoitusten pääosin asiallinen kieliasu ja sen osoittama aiheen vakavuus oli kiintoisaa huomata. Olen aineistoa analysoidessani onnistunut mielestäni hyvin kääntämään omat ajatukseni ja mielipiteeni aihetta kohtaan takalalle ja todella keskittynyt tuomaan julki sen, miten paikalliset ovat itse avoimissa vastauksissaan matkailusta sekä sen lieveilmiöistä, ajatuksistaan ja kokemuksistaan kertoneet.

Aluksi tutkimusta suunnitellessani en ollut päätyneet mihinkään tiettyyn aineistonkeruutapaan. Tiesin, että tarkoitukseni on tehdä laadullinen tutkimus ja diskurssianalyysi, joten aineiston tulisi sopia analyysimenetelmään. Ennen päätymistäni Rovaniemen kaupungin asukaskyselyn avoimiin vastauksiin, pohdin myös haastattelevani rovaniemeläisiä aiheesta. Koen kuitenkin, että aineistona asukaskyselyn avoimet vastaukset palvelivat tutkimustani paremmin, sillä näin sain tutkimusaineistoni laajemmaksi. Työ raakadatan muokkaamiseksi ja supistamiseksi oli laajamittaista, mutta tärkeää hedelmällisen analyysityön ja tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Itsessään analyysiprosessi oli antoisaa, ja koin todella mielenkiintoiseksi lukea rovaniemeläisten avoimia vastauksia ja analysoida aineistolähtöisesti niiden kirjoitusasuja ja puhetapaa, miten he todella puhuivat matkailusta, kun sana on vapaa ja henkilöllisyys anonyymi.

Koska kyselyyn vastanneiden henkilötiedot ovat anonyymeja, en voi tietää, edustaako tutkimusaineistoni tasaisesti eri sukupuolia, ikäryhmiä ja esimerkiksi taloudellisia taustoja. Tämä tarkoittaa, että on olemassa riski siitä, että vastaajat eivät monimuotoisesti edustaisi kaikkia rovaniemeläisiä, mikä tekisi tutkimuksen luotettavuudesta kyseenalaisen. Aineisto kuitenkin sisälsi niin paljon toisistaan eriäviä sävyjä, kirjoitusasuja, ajatuksia ja mielipiteitä, että uskallan sanoa, että rovaniemeläiset ovat tutkimuksessa laajalti edustettuina.

Koska raakadata on huomattavan laaja, olisi sitä voinut tutkia monesta eri näkökulmasta. Itse kuitenkin koen, että ottamani näkökulma siihen, miten rovaniemeläiset massamatkailuun kotikaupungissaan suhtautuvat, oli omaan tutkimustarkoitukseeni hedelmällinen ja avaa myös tilaa mahdollisille jatkotutkimuksille. Aineistossa itsessäänkin ilmeni kehitysideoita ja toiveita matkailun kehittämisen osalta, joita voisi tutkia vielä tarkemmin. Myös suuren määrän avoimia vastauksia sisältävä turvallisuuden diskurssi avaa tietä jatkotutkimukselle: Miten Rovaniemellä voitaisiin kehittää matkailijoille, sekä toki myös paikallisille, kohdistuvia turvallisuusohjeita? Miten kaupungin turvallisuutta voisi kehittää ja mitä se vaatisi, että sekä paikallisilla että matkailijoilla olisi Rovaniemen talvisissa liikenneolosuhteissa turvallinen olo, niin fyysisesti kuin henkisesti? Mieleeni jäi myös eräs aineiston avoin vastaus, jossa kirjoittaja toivoi tietoa

siitä, miten hänen tulisi itse kohdata matkailija arjessaan oikeaoppisesti niin, että edesauttaisi samalla Rovaniemen positiivista matkailuimagoa ja loisi matkailijoille elämyksellisyyttä. Tässä olisi mielestäni mielenkiintoinen idea jatkotutkimukselle tai kenties jonkinlaisen oppaan kehittämiseksi. Myös, koska tutkimuksen tuloksissa ilmeni rovaniemeläisten oma rakkaus kotikaupunkiaan kohtaan, olisi kiinnostavaa tutkia, miten rovaniemeläiset itse tahtoisivat jakaa kotikaupunkiaan matkailijoille ja miten he itse kehittäisivät matkailua niin, että siellä säilyy heille tärkeät ja rakkaat elementit, mutta he voisivat samalla jakaa niitä osana matkailua.

Kaiken kaikkiaan koen, että tämän pro gradu -tutkielman toteuttaminen aina suunnittelusta analyysiprosessiin ja sen tuloksien pohdintaan saakka on ollut kokonaisuudessaan antoisaa. Tutkimusaihe, joka on itselleni samaan aikaan lähellä ja kaukana, on antanut minulle mahdollisuuden todella syventyä siihen. En koe, että tutkimuksen toteuttamisen osalta olisin tehnyt muutoksia. Koen, että olen rovaniemeläisten äänen kuuluviin tuomisen ja tutkimuksen objektiivisuuden säilyttämiseksi tehnyt parhaani, ja olen työhöni tyytyväinen. Vaikka diskurssianalyysi voisi olla jonkun toisen tutkijan toteuttaman erilainen kuin minun, koen tulkintani ja tutkimuksen tulokset luotettaviksi ja hedelmälliseksi niin jatkotutkimuksille kuin huomioon otettavaksi Rovaniemen matkailutoimintaa suunnitellessa ja kehittäessä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino, Tampere.
- Banerjee, S. & George, A. (2025). Identifying overtourism & spill-over tourism using ST-DBSCAN analysis for sustainable management of tourism. *Current Issues in Tourism*, 28(18), 2927–2947. <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1080/13683500.2024.2382378>
- Bedendo, F. (2024). Family's £3.5k no-snow Lapland holiday misery. *BBC*. Haettu 30.11.2025 osoitteesta <https://bbc.com/news/articles/ckg3llqq41wo>
- Business Rovaniemi. (julkaisuaika tuntematon). Kasvava kansainvälinen matkailukaupunki. Haettu 30.11.2025 osoitteesta <https://www.businessrovaniemi.fi/fi/Yrittajan-Rovaniemi/Kasvava-kansainvalinen-matkailukaupunki>
- Cordero-Cuevas, C. & Navarro-Jurdado, E. (2025). Impacto del overtourism y la turistificación en la percepción de autenticidad. Un análisis pre y post-COVID desde la perspectiva del turista. *Investigaciones Turísticas* (30), 238–262. <https://doi.org/10.14198/INTURI.28144>
- De la Barre, S., Maher, P.T., Dawson, J., Hillmer-Pegram, K., Huijbens, E., Lamers, M., Liggett, D., Müller, D., Pashkevich, A., & Stewart, E.J. (2016). Tourism and Arctic observation systems: Exploring the relationships. *Polar Research*, 35, <http://dx.doi.org/10.3402/polar.v35.24980>.
- Dodsworth, L. (2025). Things to do in Rovaniemi on winter: Lapland's winter wonderland. On the Luce Travel Blog. Haettu 6.5.2026 osoitteesta <https://www.ontheluce.com/winter-trip-to-rovaniemi-finnish-lapland/>
- Duffy, R. (2014). Interactive elephants: Nature, tourism and neoliberalism. *Annals of Tourism Research*, 44, 88-101. <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2013.09.003>
- García-Rosell, J. (2017). Vastuullinen matkailu. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola, H. (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s.229-234). Lapland University Press.
- Hall, C. M. (2011). Yes, Virginia, there is a tourism class. Why class still matters in tourism analysis. Teoksessa Mosedale, J. (toim.) *Political Economy of Tourism: A Critical Perspective*. Taylor & Francis. (s. 111-125). Routledge.
- Hautajärvi, H. (2023). Miten Suomen matkailua on suunniteltu? Valtiovetoisuudesta markkinaohjautuvuuteen. Teoksessa Veijola, S. (toim.), *Matkailunkestävä Suomi? Vastuullinen suunnittelu kulttuuri- ja luontoympäristöissä* (s.59–120). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Higgins-Desbiolles, F. (2024). The end of tourism? Contemplations of collapse. *Journal of Tourism Futures*. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2023-0259>
- Ilola, H., Hakkarainen, M. & García-Rosell, J. (2014). Johdanto Rovaniemen joulumatkailuun. Teoksessa Ilola, H., Hakkarainen, M. & García-Rosell, J. (toim.), *Joulu ainainen?: näkökulmia Rovaniemen joulumatkailuun* (s.9–23). Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI).
- Jennings, G. (2010). Theoretical paradigms underpinning tourism research. Teoksessa Jennings, G., *Tourism Research* (s.33–68). Wiley.
- Jóhannesson, G. T. & Lund, K. A. (2017). Aurora Borealis: Choreographies of darkness and light. *Annals of Tourism Research* 63 (2017) 183–190. <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2017.02.001>

Jóhannesson, G. Þ., Welling, J., Müller, D., Lundmark, L., Nilsson, R., de la Barre, S., Granås, B., Kvidal-Rovik, T., Rantala, O., Tervo-Kankare, K., & Maher, P. (2022). Arctic Tourism in Times of Change: Uncertain Futures – From Overtourism to Re-starting Tourism. *Nordic Council of Ministers. TemaNord* Vol. 2022 No. 516 <https://pub.norden.org/temanord2022-516/#>

Kettunen, S. (2019). Matkailu Rovaniemellä kaupunkilaisten näkemänä: Merkitys, vaikutukset, osallistuminen. Teoksessa Hakkarainen, M., Jutila, S. & Ilola, H. (toim.), *Kurkistuksia tuntemattomaan – Kiina Lapin matkailussa* (s.72–87). Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI).

Krippendorf, J. (2011). *The holiday makers: Understanding the impact of leisure and travel* (Reissued with a new cover). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080939032>

Kortosalmi, S. (2024). *Rovaniemen matkailun kasvu: Nuorten aikuisten kokemukset elämänlaadun näkökulmasta*. [pro gradu -työ, Lapin yliopisto.]. LAUDA Lapin yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061955783>

Koskinen, I. (2024). Miten tieteenfilosofin kannattaisi tutkia objektiivisuuden käsitettä? *Niin & Näin* nro 121, 2/2024 (s. 21–32). <https://netn.fi/artikkelit/miten-tieteenfilosofin-kannattaisi-tutkia-objektiivisuuden-kasitetta/>

Kuivas, E. (2024). Rovaniemen kävelykadun jouluilme ei ole yksin kenenkään vastuulla, ja se on näkynyt tänä talvena. *Yle*. Haettu 6.5.2026 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20132388>

Kuivas, E. (2025). Iida Kanto myy turisteille Kiinassa tehtyä Lappi-tavaraa, vaikka ei haluaisi: ”Sitä myydään, mikä menee kaupaksi”. *Yle*. Haettu 6.5.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20136726>

Kyyrö, K. (2019). *Matkailun kasvusta liikamatkailuun?: Matkailun kasvun diskursiivinen rakentuminen media-aineistossa*. [pro gradu -työ, Lapin yliopisto.]. LAUDA Lapin yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061720809>

Lamusuo, H. (2025). Zach ja Joscelyn varasivat Suomen-reissulle 6000 dollaria – ”Olen talven ihmemaassa”. *Iltä-Sanomat*. Haettu 6.5.2026 osoitteesta <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000011674323.html>

Lapin kansa. (2023). Lapin lentokentät elävät matkailusta – Rovaniemen lentoasemasta kasvoi Suomen toiseksi vilkkain ja kansainvälisin. *Lapin kansa, pääkirjoitus*. Haettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.lapinkansa.fi/lapin-lentokentat-elavat-matkailusta-rovaniemen-le/5712852>

Lehti, A. (2024). Jonojen joulumaa. *Helsingin Sanomat*. Haettu 30.11.2025 osoitteesta <https://www.hs.fi/visio/art-2000010883383.html>

Milano, C., Novelli, M. & Russo, A. R. (2024). Anti-tourism activism and the inconvenient truths about mass tourism, touristification and overtourism. *Tourism geographies*, 26(8), 1313–1337. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2391388>

Nuutinen-Kallio, T. (2024). Kaupunki Barcelonan tiellä – rovaniemeläiset kypsyivät turismin lieveilmiöihin ja järjestävät nyt mielenilmausta. *Yle*. Haettu 6.5. osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20104450>

Pälli, P. & Lillqvist, E. (2020). Diskurssianalyysi. Teoksessa Luodonpää-Manni, M., Hamunen, M., Konstenius, R., Miestamo, M., Nikanne, U. & Sinnemäki, K. (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV* (s. 374–411). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- Rovaniemi. (2025). *Rovaniemen matkailukyselyn tulokset*. Haettu 10.11.2025 osoitteesta <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=88fd172f-da2d-4355-8f99-2b0d46ecf08e>
- Saarinen, J. (2014). Critical Sustainability: Setting the Limits to Growth and Responsibility in Tourism. *Sustainability*, 6(1), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su6010001>
- Saraniemi, S., & Kylänen, M. (2011). Problematizing the concept of tourism destination: An analysis of different theoretical approaches. *Journal of travel research*, 50(2), 133-143.
- Sæþórsdóttir, A. D., Hall, C. M., & Wendt, M. (2020). From Boiling to Frozen? The Rise and Fall of International Tourism to Iceland in the Era of Overtourism. *Environments*, 7(8), 59. <https://doi.org/10.3390/environments7080059>
- Siniauer, P. (2025). Rahaa taivaalta. *Helsingin Sanomat*. Haettu 30.11.2025 osoitteesta <https://www.hs.fi/tutkiva/art-2000010959165.html>
- Szromek, A. R., Kruczek, Z & Walas, B. (2019). The Attitude of Tourist Destination Residents towards the Effects of Overtourism—Kraków Case Study. Teoksessa Kruczek, Z. (toim.), *Sustainable Tourism - Ways to Counteract the Negative Effects of Overtourism at Tourist Attractions and Destinations* (s.1–17). MDPI - Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Suoninen, E. (2021). Diskurssianalyysi. Teoksessa Teoksessa Jaana Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
- Talvitie, M. (2026). ”Koti ei ole hotelli” vai ”Tervetuloa turistit” – Lyhyt vuokraus synnytti vastakkaiset mielenilmaukset Rovaniemellä. *Yle*. Haettu 6.5.2026 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20206645>
- Taş Gürsoy, İ. (2019). Beauty and the Beast: A Fairy Tale of Tourismphobia. *Tourism Planning & Development*, 16(4), 434–451. <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1080/21568316.2019.1582086>
- Tervo-Kankare, K. (2017). Kestävä matkailu. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola, H. (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s.235–240). Lapland Univeristy Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2013). Hyvän tieteellinen käytäntö. Teoksessa Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoof, S. K. & Jäppinen, S., *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa* (s.6–7). Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki.
- UNWTO. (2005). Tourism and sustainability. Teoksessa *Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers (English version)* (s.7-24). World Tourism Organization.
- Urry, J. & Larsen, J. (2011). *The Tourist Gaze 3.0*. SAGE Publications.
- Yle News. (2024). Not-so-snowy start to winter cats a gloomy shadow over Lapland tourism. *Yle*. Haettu 23.3.2026 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20130006>
- Vainikka, V. (2015). Rethinking mass tourism: Professional mass tourism and destinations. *Nordia Geographical Publications*, 44(2), 99. <https://nordia.journal.fi/article/view/65023>
- Vainikka, V. (2017). Massaturismi. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola, H. (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s.26–31). Lapland Univeristy Press.

Visitory. (julkaisuaika tuntematon). *Rovaniemi, Majoitustilastot ja Matkailutilastot, Marraskuu 2024 – Maaliskuu 2025*. Haettu 3.3.2026 osoitteesta <https://visitory.io/fi/public/rovaniemi/2024-11/2025-03/>

Visitory. (julkaisuaika tuntematon). *Rovaniemi, Majoitustilastot ja Matkailutilastot, Tammikuu – Joulukuu 2023*. Haettu 4.5.2026 osoitteesta <https://visitory.io/fi/public/rovaniemi/2023-01/2023-12/>

Visitory. (julkaisuaika tuntematon). *Rovaniemi, Majoitustilastot ja Matkailutilastot, Tammikuu – Joulukuu 2025*. Haettu 28.1.2026 osoitteesta <https://visitory.io/fi/public/rovaniemi/2025-01/2025-12/>

Visit Finland. (2023.) *How to reach Finland's full potential? Visit Finland, potential, position and segmentation study for Finland, research report*. Haettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/globalassets/visitfinland.fi/vf-julkaisut/2023/research-report.pdf>

Visit Finland. (julkaisuaika tuntematon). Vastuullinen matkailu. Haettu 6.5.2026 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/>

Visit Rovaniemi. (julkaisuaika tuntematon). *Kesä*. Haettu 23.3.2026 osoitteesta <https://www.visitrovaniemi.fi/fi/Kategoria/kesa/>

Visit Rovaniemi. (julkaisuaika tuntematon). *Lentoyhteydet Rovaniemelle ja maailmalle*. Haettu 28.11.2025 osoitteesta <https://www.visitrovaniemi.fi/fi/suunnittele/liikkuminen/lennot-rovaniemelle/>

Visit Rovaniemi. (julkaisuaika tuntematon). *Nähtävyydet*. Haettu 3.3.2026 osoitteesta <https://www.visitrovaniemi.fi/fi/kayntikohde-kategoria/nahtavyudet/>